

ספר

פרי מגדים

חקק ראשון

הדואר ביארד חדש ומחדש מספיק על שלחן ערוך מסוד **אורח חיים** ומשם יצדד וזהו לשני ראשים :
שם האחד **משכבות זהב** פדוש מספיק על דברי פרנא ודבנא הגאון בעל השו"ת **זהב זיל** :
ושם השני **אשל אברהם** סבאר כל דברי פרנא ודבנא הגאון בעל סגן אברהם זיל :

גם כעת ויחשי דיעים משית ראשונים ואחרונים מה שלא הסביר בפרדסים הקדשים. ולעצמים באו הסתבר בארזות
בפולטל וטברא רדך שית ביאר רוב כאשר יראה הענין באנשי הדבור. גם לרבות כל הפרדסים העצומים שיעברו על
השיע מסוד אורח חיים אסף השתבר סכל רביותם איהו רין שיעדש ודבנא מעיבם הדינים מה תוספת בכלל אל הקדוש :
ובדעות כי טוב היסוד ותועלתו כי רב איהו להצניע מה כי קטנה והרעה בהביל. לכן שם הסתבר ביאר פירוש על זה
בהקדמה סעבר לך כאשר יראה תראה שם : ונתקף לזה בכל הלכות שם הסתבר יצת וביאר גמלא באורך כללים סעודשים
ואלציל עצום על כל הלכותא פשיע ובצדק פתיעתה סעלת פייש הפצר ופתיעתה להלכות שבת ויחיש ופתיעתה להלכות פסח
ובטעם כעיקר שלשה חמה נפליצ ורץ שאר הפתיעות ידעה הפעין צמאנו סהם : והששם הסבר ומעשהו כמשהם סבר
פרי מגדים על ידוע דעה הגדעם כבר. ואנעם נחול יהיה כבוד הויבדו הנה כיראשון מבנה סעלות סוכות והם שנים עשר
סעלות פובות ימנאם הפעין כחובים סברין בהקדמה סעבר לך : גם בולכות פהם שם הסתבר כהרדא בטר סעודתו
ישמרו התלמידים ימנאו בו הפעיינים ויחשי דיעים היתה ותקדוהו רבות קלודים לעינים וכו' נכללו דיעים רבים השייכים
ליורה רשה. גם סודו הסתבר בבאן שלשה סודים בהקדמות איהו השאל ים הגשאל דברים נלאים לא שמועו קין עד כה
בסוד נאה. וכללים קטנים לכל יד חלקי השיע וקבת שייכים לבית :

אשר סבר היס סעלסויז מו' יוסף קי בכל סעמבר סאר פנים יוסף וסבר גימט ופרט ספרי גמרים כל יד וספר רב פייש
סאר סיס סכיר ורין קיקס סידור וקיקס חיים פייש ורין קיקס למכ סעיל. פולל קיקס חכיר סוכ פאפליס סודא וסניס סנול
סעודי סעמברם כנר פנסייל מ' א' יד פאפויס עכ"ס פייש קיקס נעודסלג וקיקס נכב ורין עס נכל סעמבר ספר ברית
יוסף ואליו רבא סעספס פלויס כד סיס ככ פוסילי טעלל פלויס פייש: ק סגלן שיש סודו סוסירי יוסף זיל
סיס פכיר קיקס קראקא וסיל סעפייס סעודסו סעטו כפיי קם סעפייס סבי סגן היס וכפייס יזע יסודו ויוסלס למן :

ועתה ברצואה הדרשה היאת. הוספנו

באמת על ספר סנדים מלס נכד סוכ סגלן סעפייס סעמבריי סעמבריי סעמבריי סעמבריי סעמבריי סעמבריי סעמבריי סעמבריי
שלמה קלוגר זיל ספר נעל סוכ כנכ יד קדש נכרלסות על סעפיי סג :

ספר

תשובות

חתם סופר

חלק אורח חיים

זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

תשובות שאלות

לכל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשיו, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, ריש מתיכתא וריש גלותא, מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבינו משה סופר זצוק"ל

אב"ד וריש מתיכתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף, ומשם עלה ונתעלה לעיר ואם בישראל ק"ק סרעסבורג המעטירה, ושם חלקת מחוקק ספון, זי"ע

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת

בהגחה מדוייקת, תיקונים נחוצים מראי מקומות הערות והארות

על-ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד על-שם החתם סופר ז"ל, בעיה"ק ירושלים תובב"א

מהדורה חדשה ומתוקנת

שנת ה' תשס"ח לפ"ג

במובן ורצונו שישכור לו החנות עם החירות והחכירה של יום השבת וכמ"ש מג"א סי' רמ"ד סוף סק"י"ח:

ועכ"פ לישב הישראל בשבת שם כחנות, הרוצה לסמוך יתיר לעצמו ואמנם דעתי אינה נוחה כזה, והכלל צדיקים ילכו בדרכי ה' הישרים, והשומר שבת ומענגו כהלכתו יזכה לנחלה בלי מצרים, וה' קרן עמו ותורתו ידים. הכ"ד:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה נט

שיל"ת, פ"ב נגה ליום עש"ק ו' א"ר תקע"ה לפ"ק. שלום רב לעוסק בחוקי חורב משנתו נקי ורב ה"ה המופלג החרוץ הרב מה' לימא נ"י:

1 **נועם** מכתבו כלו מחמדים הגיעני על נכון, שם חשף זרוע בכחא דהיתרא לחפש זכות כחפש מחופש להנגיד נ"י ששכר מהשר בית בשול שכר (בריאהויו) ופועל נכרי מושכר לו לשנה כי כן דרך כל עושי שכר, וטרח למצוא קולא לבשל גם ביום שבת קודש להצילו מהפסד גדול מאוד לפי דבריו אם תושבת המלאכה בשבת, וכה דבר מעלתו באם יקצוב לפועל שיקח לו מכל בישול יורה שכר חבית א' לעצמו באופן שיהנה הפועל מגוף המלאכה יהיה דומה לאריסא ויהיה מותר מדינא ורק משום מראית עין דכיון דלא עביד לאריסותא יאמרו שכירו הוא, לזה כ' מעלתו כיון שהכית ההוא עומד בכפר שכולו נכרים ואין דר שם אלא יהודי א' או שנים והם ידעו בהאריסות ולא שכחי כלל אורחי ישראל דמקלעי התם בשבת כידוע א"כ תו ליכא משום מראית עין, אלו דבריו:

אומר אני ההיתר שיקח הפועל מכל יורה חבית א' לא נ"ל כלל מתרי טעמי, חדא דאריסות דשדה נוטל שלישי ורביע כדרך האריסין שמטריחין בשביל זה בשדה כזו אבל לטרורח לבשל יורה בשביל שכר חבית א' שכר אינו אלא הערמה בעלמא אם לא יתנו לו שיעור כל שכרו משכר זה לא יעשה הפועל, וראיה לזה מדכ' כל הפוסקים דבמרחץ לא שייך שיקח מגוף הפירות ומשו"ה לא מהני אריסות, וק' אמאי לא ישכירנו ויתנה עמו שיהי' לו ולבני ביתו רשות לרחוץ במרחץ בחנם, אע"כ כיון שאין

במכס מַסְחורה דאיכא למיחש שיעשה ישראל איסור תורה לעומת זה מצוה לגוי לכתוב פתקאות המכס, ובמכס אוכלים דליכא אלא שבות בעלמא אך לעומת זה הא ליכא למיחש שיבוא הישראל לאיסור דאורייתא, וכבר עמד בזה בטו"ז סק"ו ובמג"א סק"י"ז בשם הב"י, ואפ"ה שרי משום פסידא:

וענין הפסידא כ' מג"א סק"י"ח וז"ל, וי"ל דמ"מ באותו יום יש פסידא דחשבינן לכל יום בפ"ע עכ"ל, רוצה לומר כיון שלקח באורענדע וצריך לשלם להמלך נמצא מגיע ליום זה סך מה והוא הפסד, ונהי בכל זה אין היתר אלא בהפסד גדול דומיא דמכס דאמרינן מתוך שבהול יבוא לאיסור גדול וכמ"ש ומשמע גם מתשו' מהרש"ל סי' ק', מ"מ סגי במניעת ריוח גדול כיון דעכ"פ איכא נמי פסידא ממש דיומא, וא"כ כיון דשרינן במכס כה"ג אפילו בלא שותפות א"כ עכ"פ בחנות דאיכא נמי שותפות ומכ"ש היכא דשותפות כעין הר"ן הנ"ל דבכל השבוע עושים ביחד הישראל והגוי דלהר"ן מותר להדיא, א"כ פשיטא דשרי עכ"פ בקבולת ובהבלעה, פ"י ששכור הוא לכל ימות החול ליקח מכל ככר כך וכך, וא"כ בנידון שלפנינו דאיכא כל הני שלקח באורענדע מהשר והגוי שותף עמו כל ימות החול וגם לקח בקבלנות ובהבלעה ואיכא נמי הפסד רב יש להתיר, ובתנאי שיתפרסם השותפות לכל באי שער עירו, ומשו"ה נ"ל דוקא כשהשותפות עיקור אם מעט אם הרבה ושכר קבולת הוא להתיר שבת, אבל אם הקבולת עיקור דהיינו שהוא כאמת משרת שלו והשותפות נעשה משום היתר שבת קשה לסמוך דודאי איכא מ"ע, עיין לשון מג"א סי' רמ"ה סוף סעיף [קטן] ח' הנ"ל. אך שיהיה הישראל יושב ומשמר אפילו בסמוך לו אע"פ שיצא ההיתר מהט"ז ססי' רמ"ד שומר נפשו ירחק, וכבר צווח הגאון בעל תוס' שבת [ס"ק י"ט] על זה וסיים מוטב שיהי' שוגגים ואל יהי' מזידין, ורגיל אני לומר למוכרי יי"ש שימכרו מע"ש להגוי הממונה שלו כך וכך מדות, נמצא הגוי הוא מוכר את שלו ומה שמשייר יחזור הישראל ויקנה מהגוי אחר שבת ובזה אינו צריך להיות יושב ומשמר וגם ניצול מכמה פקפוקים בהיתרא הנ"ל:

ודברי נב"י הנ"ל תמוהים שכ' שיהי' משכירים החנות להגוי בכל שבת כדי שאם מכניס סחורה לשלו הוא מכניס, ואין לו מובן מה ענין זה לכאן וכי משום הכנסה לבית אסרינן, ועכנ"ל שקיצר

אי בהבלעה כפשוטו מאי הלכך דקאמר, ע"כ פי' בקבלנות מורכב עם הבלעה והיינו כנ"ל שישלם לו ממספר היסק מרחצאות (והיה) [ניהיה] במשך זמן אימתי שירצה, ולא יזכיר לו הימים הפרטים שהסיק לאמר ביום פלוני וכיום פלוני כך דא"כ יזכיר היסק של שבת בהדיא וזה אסור, אך יכליע החשבון בסתם כך וכך הסקתי ויגיע שכרו כך וכך באופן שכל פעם שמטריח הגוי מטריח בשביל עצמו ואין הישראל דוחק הזמן עליו אם יעשה בשבת או בחול, ונראה אפילו להראב"ד דאוסר בשוכר לארוג לו בגד שהוא דעת הי"א שבש"ע סי' רמ"ד סעיף ה', היינו כשאין הגוי מרוויח במלאכה כלל ואינו עושה רק לטובת ישראל כי שכירותו משתלם לזמן ע"ש מג"א סקי"ד וט"ו, ושוב מצאתי קרוב לזה בתוס' שבת סי' רמ"ג סק"ב אלא דלא נחית למה שכתבתי, ומ"מ לדינא אין דבר חוצץ בינינו יע"ש:

ולכאורה דברי מהרי"א צ"ע דגרס בדברי רב (נטרונאי) [האי] להשכירו לשנים ופי' ב"י שמשכירו בפ"א לשנים מרובים והו"ל כמכר ולא כשכירות, וא"כ מה שסיים עוד ונתפרסם הדבר צריך לומר תרתי בעינן שיהיה כעין מכר וגם שיתפרסם הדבר, וא"כ מ"ש הרא"ש דבסביבותינו כבר נתפרסם צ"ל וגם שישכירו לשנים הרבה דבתרא לא סגי, מאי האי שכי' אח"כ הלכך מותר בקבלנות ולא ישכירו יום יום ותימה הוא אפילו לחדש ושנה לא מהני אלא לכמה שנים וצ"ע:

מיהו מ"ש מותר בקבלנות אם נפרש כנ"ל דלא מיירי בקבלנות דזמן אלא בקבלנות דמלאכה א"ש, ומ"מ מה שסיים לאסור שכירות יום יום הוא תימא. וע"ד הרוחק י"ל כך דבברייתא סתמא קתני לא ישכיר אדם מרחצו לנכרי, וקשה להמציא ההיתר שאם כבר השכירו כמה שנים זא"ז ונתפרסם ישכירו לנכרי ויעשה בו מלאכה בשבת דסתם גזרו חז"ל, בשלמא אם בכל סביבותינו וגלילותינו דרכם בשכירות לא קשה מגזירת חז"ל דמתחלה לא גזרו אלא כל מדינה ומדינה וזמן וזמן לפי מנהגם כמ"ש הראשונים ומייתי בב"י וד"מ, אבל אם במדינה אין מנהג להשכיר רק זה האיש הרגיל עצמו בכך קשה להתיר, אמנם אם השכירו בפ"א לשנים הרבה דזה הוי כמו מכר וי"ל אין זה בכלל גזירת חז"ל, לא ישכיר אדם מרחצו תניא אבל לא ימכור לא תנן, ונהי דמ"מ גם במשכירו לכמה שנים איכא למיחש למראית עין, מ"מ אם גם נתפרסם הדבר שוב ליכא

דרך שיטריח אדם להסיק מרחץ בשביל הנאה מועטת כזו אינה אלא הערמה ואסור:

ותו נ"ל דאפילו אי נימא בדבר מועט שיהנה מגוף הפירות מהני היינו אם נאמר א' ממאה שיוציא השדה יהא שלו או מה שירויח בשכר יקח א' ממאה שכר נמצא כל עבודתו הכל להנאתו, אבל באן כשנאמר שיטול חבית א' נמצא כל שמרבה יותר בשביל ישראל הוא עושה, ואפילו משום שמא ירבה בשבילו אסרינן מכ"ש כשמרבה תוס' מרובה על העיקור שאסור, וגם בזה י"ל הא דמרחץ הנ"ל. גם מ"ש דכיון דליכא אלא אותן היהודים השייכים לזה תו ליכא חשדא, הרמ"א לא כ' כן בס' רמ"ד ומג"א סק"ז ע"ש:

ויותר היה נראה שאם יקצוץ שכרו מכל מאה בישולים במשך שנה או חצי שנה או שנתים לא יקפיד עמו בכך כלל ואז אדעתי דנפשי עביד ולא ישכור אותו כלל על שום זמן:

וזה נ"ל פי' הטור סי' רמ"ג לפיכך עושה בקבלנות שהב"י הגיה עפ"י מהרי"א בהבלעה והב"ח מקיים הגירסא בקבלנות, ומג"א [סק"ב] צוות עליו כי כרוכיא שהוא שלא כדת של תורה דקבלנות הוא ששכרו בכל חדש כך וכך (ואם) [ואז] גוי דעביד בשבת אינו עושה אלא לטובת ישראל:

ולע"ד גירסת בקבלנות מוכרח הוא, דמלשון הטור משמע אחר שכי' בשם הרא"ש דבמדינתנו נתפרסם שרגילין להשכיר מרחץ מותר להשכירו הלכך מותר בהבלעה, והוא תימה מאי הילכך דהא ב"י קאי ומיני' מיירי ולא הו"ל למימר אלא ובלבד שלא ישכירו יום יום ויקח שכר שבת אבל הלכך מותר בהבלעה אין לו שחר, אע"כ הטור בא לחדש דין לומר הואיל ונתפרסם שמשכירין המרחץ א"כ אפילו יארע מקרה שאחר רוצה להשכיר לו פועל בקבלנות מותר דיאמרו שכר המרחץ מישאל, וס"ל להרא"ש כשיטת הר"י פ"ק דע"ז [כ"א ע"ב ד"ה אריסא] בשדה דעבדי באריסות מותר נמי בקבלנות, וה"ה למרחץ בזמנינו, ודלא כרמב"ם דאוסר נמי בשדה מטעם שכי' הר"ן וה"ה כמ"ש בשמו מג"א סי' רמ"ד סק"ה, וזה בא הטור לחדש, ומיהו בקבלנות לחדש אי אפשר שזה הוא בודאי שלא כדת של תורה כמ"ש מג"א, גם כיון שברא"ש כ' בהבלעה וכן ברבינו ירוחם איך פליג הטור אאביו והוסף חידוש זה, אע"כ גם להטור הוה קשיא ליה אהרא"ש

ורב יותר ממכס ומטבע ואין לדמות הענינים, בשגם לרעת הרמב"ם בפי' המשנה ספ"ק דע"ז אינו חושש כלל לחשדא דישאל דכ' שהגויים יחללו ה' ויאמרו ישראל לא מנטרי שבתא, משמע דס"ל דלא נחשדו ישראל על השבתות וכל א' ידין אותו לזכות ורק משום חלול ה' דגויים. ונראה דזה היה בימים הראשונים שהיו טובים מאלו שלא הורגלו ישראל לאמור לנכרי בשבת לעשות לו שום מלאכה להחם תנור ולהדליק ולככות נרות והיו הגויים יודעים שאין שום מלאכה של ישראל נעשית בשבת ע"י גוי, וא"כ אם יראה שגוי מחמם מרחצו של ישראל יאמרו ישראל לא מנטרי שבתא, אבל בזמנינו אלו ע"י שנפוצו ישראל בארצות הצפון הקרים בימי הקור והוצרכו בשבת להחם תנור בית החורף ע"י גויים, ועי"ז רבה המכשלה בעו"ה שהגוי עושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בשבילם וגויים שבמדינותינו סוברים כי כך הוא שמירת שבת, ישראל לא יעשה אבל אומר לגוי ועושה, א"כ אין כאן חלול ה' בבישול שכר בשבת ע"י גוי שלא יאמרו לא מנטרי ישראל שבתא עי"ז טפי:

ובן בשביתת בהמה שכ' מעלתו, הלא רעיוניו לנוכח ישיבתו היטב בהיתרים שכ' רמ"א סס"י רמ"ו, ולעומת זה מ"ש והחמיר בתשו' צמח צדק סי' ל"ה דכל הני היינו כשהם כבר בידי גויים ע"ש אבל לא לכתחלה, ואם באנו לומר הפסד מרובה הוה דיעבד וגם הצמח צדק מודה כמבואר למעיין בדבריו היכא שאינו רק מניעת הריווח אלא הפסד גמור ע"ש, מ"מ מידי לא תצא הוראה להיתר, ועל זה אנו מתפללים שחיי' פרנסתינו בהיתר ולא באיסור, ואין הכוונה בלא גניבה וגזילה שזו אינו בידי שמים, אבל הכוונה דברים האסורים ונצטרך להתירם משום הפסד פרנסתינו לשיזבן רחמנא מאלו וכיוצא באלו:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ס

ארץ רעשה והתגעשה במלחמות אשר נתהוו סביבות גבולנו, פור התפוררה הארץ מוט התמוטטה על ידי יריית חצים ואבני בליסטראות אשר יורו

מראית עין ורק משום שחז"ל סתם אסרו, אז נימא אגן שזה לא הזכר כלל בדברי חז"ל דזה כמכר, נמצא לפ"ז היכא שנשתנה מנהג המדינה להשכיר מרחץ בכל סביבותינו לא בעי שכירות כלל לשנים הרבה דהכל כמנהג המדינה ולא מיירי הרא"ש משנים הרבה וה"א אפילו שכירות ליומו מהני, משו"ה הוצרך דליומא עכ"פ לא ישכירנו משום שכר שבת:

מ"מ בהא סלקינן דיש לנו עמוד גדול דהרא"ש והטור ורכינו ירוחם מתירים להדיא באופן הנ"ל, וזה דעת הב"ח ושכן הסכים לדינא בס' תוס' שבת לפרש קרוב לזה ולא מצינו מי שיפליג על זה בעיקר הדין:

נמצא אם יקצוץ עמו על כך וכך בישולים יתן לו כך וכך ולא יקפיד כלל עמו על זריזות המלאכה, ויש לנו עוד קולא דהרי עכ"פ היה הגוי יכול לכשל סכום יורותיו ביום א' ולנוח בשבת ומה שהוא אינו עושה כן אינו עושה אלא לרצונו ואין לישראל שום הנאה ממלאכת שבת, וסברא זו כ' מהרש"ל בתשו' סי' ק', אלא שם לא קצץ והכא עדיף טפי דקצץ נמצא הגוי נהנה והישראל אינו נהנה כלל ממלאכת שבת באופן שקרוב לודאי שיהא זה מותר מדינא, ורק משום מראית עין אסור דהיינו מראית עין דבני ביתו הדדים שם בכפר שמא יהיה מי שיחשדנו ששכרו לזמן כנהוג בכל פועלים כאלו:

וחזרתי על כל צדדי קולא להצילו מחשד זה ולא מצאתי דבר ברור להתיר, דלדמותו למכס ומטבע שבמרדכי דמייתי [כ"י] סס"י רמ"ד, כבר כתב מהרש"ל בתשו' הנ"ל אפילו עשיית מלח לא דמי להתיר מטעם היתר מכס ומטבע דהתם הפסד גדול ועוד הוה כמציל מידם:

ועוד נ"ל כיון דלא התיר המרדכי אלא מטעם דאי לא שרית ליה והוא כהול על ממונו יעשה המלאכה בעצמו ע"ש, וא"כ תינח מלאכת הכתיבה (דמטבע) [דמכס] או חתיכת כסף למטבע שפועל ישראל יכול לעשותו בעצמו וחיישינן, אבל בשול שכר שצריך אומן מופלא אי נמי [לא] שרית ליה לא מצי ישראל למיעבד בעצמו אפשר שאין להתיר, מ"מ איני אומר בו לא איסור [ולא היתר] כיון דמידי דרבנן הוא ורק משום חשדא ואולי שההפסד גדול

השיניים שיש להם ערך כל שהוא להבנת התשובה.

(א) תשובה זו נדפסה בספר הזכרון ויצא לאור על ידינו [ירושלים תשי"ז] עמוד ס' ע"ש, כאן תוקנו או צוינו רק אלו

ויברך את עמו בשלום ולא ישמע עוד בכי וזעקה
בבתינו ולא שוד ושבר כגבולינו ויעלינו לציון כרנה:

הכ"ד החותם פה ק"ק פ"ב נגהי ליום עש"ק חמשה
עשר באב תקס"ט לפ"ק:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה סא

שיל"ת, פ"ב עש"ק ח"י סיון תק"ע לפ"ק.
שלום להרב המופלא ומופלג מו"ה דוד כ"ץ נ"י
אברק"ק רעטע יע"א:

→ **זנועם** מכתבו הגיעני השתא הכא והשליח ממהר
מאד מפני הכנסת כלה ע"כ לא אוכל להאריך
בשגם שאני חרץ למחיצתי וספרי אינם אתי עמי:

והנה שאלתו אודות בנין חומות בית הקברות
שהקבלנים א"י אינם רוצים לשבות
ממלאכתם ב' ימים זא"ז יום ש"ק ויום אידם שלהם,
וגם בלא"ה איכא למיחש שיתבטל חלילה לגמרי כי
הבנין ההוא כקרן בעיני השרים וצריך השתדלות
רב ואיכא כמה חששות הירועים, גם גוף הקרקע
אינה של ישראל רק מוחכרת על זמן משרים כמשפט
מדינה זו וא"כ אין המלאכה נקראת על שם ישראל
כלל, אלו דברי מעלתו:

תשובה

אומר אני כי פשוט הוא דבקבלנות אין כאן איסור
רק מפני חשדא ומג"א סי' רמ"ד [סק"ח]
כתב שסומכים עצמם בתיקון הרחוב כשבת אחד
דעה ביי"ד סי' קמ"א סעיף ד' דברבים ליכא חשדא,
אלא שהעלה משום חלול השם אסרינן בנין בהכ"נ
למה יאמרו הגוים ישראל לא מנטרי שבתא שהרי
הם אינם מניחים לעשות מלאכתם בפרהסיא ביום
אידם, ובודאי אין חילוק בזה אם הבהכ"נ הוא נבנה
על קרקע ישראל או על הקרקע גוי המשכיר לישראל
כיון שהבנין הוא של ישראל, ולא דמי לרחוב כלל
דאין שייכות לישראל כלל דשייך להשר, וגם ידוע
הוא מה שמפנים האשפה ברחובות בשבת הוא מפני
יום אידם שכיום א' ואי הי' ידינו תקיפה היו מפנים
הרחוב בעש"ק לכבוד השבת, נמצא פינוי הרחוב
אינו נקרא על שם ישראל, משא"כ בהכ"נ ומכ"ש
בית הקברות שמתו ישראל קבורים שם ומצבות

מלאפושי בטרחא להביא כרים, ומשו"ה הוצרך
לשנויי בכולסא ולהפסד מועט לא חששו ולא התירו
להביא כרים וכסתות לבטל כלי מהיכנו [אפילו]
לשעה קלה ע"ש ברשב"א:

וגם הר"ן ר"פ מי שהחשיך ס"ל כהתוס' בזה אלא
שמחלק דהיכא דההפסד בא עליו פתאום לא
התירו לו משום שאז כהול הוא ואתי למיעבד איסורא
דאורייתא כמו שאמרו בהצלה מפני הדליקה, והעלה
דשוללים ה"ל כהפסד פתאום ואסור להחביא מעותיו
משום דלמא אתי למיעבד איסורא דאורייתא. ודע
דלפ"ז מ"ש הר"ן פ' חבית דף ש"ז ע"א גבי צנור
שעלו בו קשקשים ע"ש, צ"ל דס"ל דזה הוה כמו
הפסד פתאום אבל בהפסד שאינו פתאום ס"ל להקל
כהתוס', **נצמג"א** סי' ש"ז סק"ז מייתי הר"ן דפ'
חבית ולא הרגיש בהג"ל:

ונ"ל דגם התוס' וסייעתם ס"ל חלוקו של הר"ן
לחלק בין הפסד פתאום, כי היכא דלא תיקשי
עלייהו מהצלה מפני הדליקה באותה חצר עתוס'
ר"פ כל כתבי, והא דהתירו להחביא ממונו מפני
השוללים אע"ג דפתד פתאום הוא ואיכא למיחש
אי שרית ליה אתי למיעבד איסורא דאורייתא, י"ל
דס"ל דלהחביא מעותיו לא שייך שום איסור
דאורייתא, וזה מבואר למעיין היטב בלשון התרומות
הובא ביתה יוסף רס"י של"ד:

העולה מכל זה דלהתוס' ור"ת ותרומות וסמ"ג
והר"ן התירו לטלטל מוקצה משום הפסד
מרובה, ומבואר נמי דלאו דוקא טלטול מוקצה אלא
ה"ה כמה שבותים הקלים ממוקצה, והך דידן לפי
מה שבארנו שאין בו איסור אלא משום חשדא
בעלמא ברור דלא חמיר כל כך כטלטול מוקצה,
דהא גזירת נחמיה בן חכליה הוא ואפ"ה הקילו
משום הפסד מרובה, ומכ"ש בנידון דידן דאפשר
דאפילו הרמב"ן והרשב"א והטור החולקים ולא חשו
להפסד מרובה דממונו, מ"מ דצערא דגופא דשלימים
וכן רבים דמחסרי דיורא לא גרע מחולי שאין בו
סכנה שאומר לנכרי להדיא ועושה מכ"ש להתיר
עכ"פ איסור קל כזה, ומכ"ש דאי לא שרית ליה
אפשר דאתי למיעבד איסורא רבא לשכור פועלים
שכירי יום להדיא:

מכל הלין טעמי שפיר באנפאי לחוות דעתי בפני
מופלגי תורה שבק"ק, ואם דעתם מסכמת
להתיר אזי דרינא בהדייהו שיבא מכשורי. וה' ירחם

3

עומדים שם וכל רואם יכירו כי הוא מלאכת ישראל פשיטא דאיכא חילול השם טפי:

ולומר דאולי משום כבוד המתים לא ניחוש לח"ה ובפרט מילתי' כבר אמורה דשכיחי טובא שמה חטוטי שכבי ואיברים מתגוררים בפי חזירים ועל ידי בנין התומה יהיה להם למשמרת לבלתי יהיה למרמס, מ"מ נראה ראייה לאסור מפ"ק דביצה [ו' ע"א] מח ביי"ט שני יתעסקו בו ישראל דכחול שוי' רבנן, ומסיק דהאידינא דאיכא חברי לא יתעסקו בו ופירש"י שמא יראו שקוברים מתיהם יכופו אותם למלאכתם ג"כ, א"כ איכא ק"ו השתא התם אי נמי יכופו אותם ליכא אלא אונס ורחמנא פטרי' ואפ"ה משהין המת ולא חשו לכבודו אפילו אשתהי ואיכא חשש סרתון, מכ"ש חילול השם הגדול דליכא למיחש לכבוד הבריות דהיכא דאיכא חילול השם אין חולקין כבוד לרב, ואע"ג דכ' הרא"ש פ"ק דביצה שם וז"ל, וגם לא מסתבר כלל שלא יהי' כבוד הבריות דוחה שבות דרבנן אמירה לנכרי ואע"ג דלא סריח ע"ש, ואפילו החולקים - דוקא בלא סריח אבל היכא דסריח מודים אפילו ביי"ט ראשון דאורייתא, א"כ ה"נ דאיכא ¹²⁴⁵⁶⁷ חטוטי שכבי וזכיון רב פשיטא שהיה להתיר, ז"א ושת"י תשובות בדבר, חדא אטו מטעם אמירה לנכרי שבות אחאינן עלה הלא הכא אפילו שבות ליכא בקבלנות וברבים דליכא חשדא רק משום חילול השם, והרא"ש מיירי במקום שאין ח"ה שאין הנכרים מקפידים ביום אידם על מלאכת פרהסיא, ועוד בקבורת מתיהם אין מקפידין והם עצמם קוברים וליכא ח"ה רק אמירה לנכרי, אבל בנין החומה חילול השם הוא ומי יוותר חלק גבוה וכבודו ית"ש:

וזאת שנית, הא קמן דמ"מ בשבת אסור לקבור אפילו ע"י אמירה לנכרי אפילו מוטל בזיון וסריח, אע"ג דהתירו כמה שבותים מפני כבוד הבריות טלטול אבנים מקורזלות בשבת כבה"כ [שבת פ"א ע"א] וטלית שאינה מצויצת כהלכתה בכרמלית ס"פ הקומץ [מנחות ל"ז ע"ב], מכ"ש שהי' להתיר שבות דאמירה דקיל טפי, וע"כ היינו מטעם שכתבו הראשונים שגנאי הוא למת שנתחלל שבת בעבורו ואם כן מה שמשביח בכבודו במהירות קבורתו פוגם בבזיון חלול שבת, משא"כ ביי"ט ראשון כיון שצרכי הדיוט נעשים ביי"ט משום אוכל נפש ואע"ג דצורך

המת לא הותר באיסור דאורייתא מ"מ אין גנאי לו כ"כ אם יקבר ביי"ט א' ע"י עממין, וא"כ בנידון דידן דבשבת קאי אין להתיר לכאורה. אך בכל זאת נ"ל כיון דהך רח"ה בבנין בהכ"נ לא הוזכר בפוסקים אלא מג"א כ' כך מדעתי' דנפשי', והגם שעשיתי לו סמוכים מהא דאיכא חברי הנ"ל מ"מ נ"ל הוא לא אמרו אלא אם לא יתבטל בנין בהכ"נ לגמרי ע"י שיהוי, אבל אם איכא למיחש ח"ו לביטול הבנין לגמרי ומכ"ש הכא בחומות בה"ק שהמתים הקבורים שם מוטלים מכבר בבזיון גדול, וטעמא נ"ל דבכה"ג ליכא ח"ה דידוע הוא שגם הם ביום אידם בונים ועושים כל מלאכת פרהסיא בעת הצורך שא"א לדחות בימי המלחמות וכדומה, ושוב מצאתי בבאר היטב סי' רמ"ד [סק"ה] כ"כ מדעתי' דנפשי' בלי שום טעם וראי', היות כן נ"ל אם האמת הוא כן דאיכא למיחש לביטול בנין לגמרי יש להתיר בקבלנות, אבל עכ"פ בתחלה יראו להשתדל הרבה עם הקבלנים ע"י ריצוי כסף כפי היכולת אולי ישמעו לשבות ביום השבת באופן שעיי"ז יתפרסם הדבר שהבנין אינו ברצון הקהל והרכ וכל למעוטי בחילול השם עדיף. ומפני הכנסת כלה אקצר ואחתום בכרכה:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה סב

שיל"ח, יערגען סמוך לקהלתי ק"ק פ"ב כאור בקר ליום א' א' דר"ח אלול קפ"ח לפ"ק, במיפק שתא תיתי שלמא רבא וחיים טובים וארוכים והרמת קרן לצדיק ונשגב גאון עון תפארת ישראל ירדינו וחמרת לבינו נ"י ע"ה פ"ה בקש"ת מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות נ"י:

מב"ק מגלה עפה מגלה עמוקות עולה הרים ירד בקעות רבתי בדעות הגיעני שלהי חדש סיון העבר והנתתי עד עתה שדרכי לנוח קצת מעול הצבור והתלמידים ה' עליהם, ונפיקנא לקרייתא א פה והיה לי טיול ושעשועים בדברי קדשו אשר יצא לישע דברי זקנו הגאון בכור שור בחי' פסחים כ"א ע"א האוסר הערמת מפטמי בהמות שמוכרים אותם קודם פסח לגוים ובפסח בלילי חמץ יאכלו ומחזירים להם אחר פסח, והגאון מקור חיים [סי' תמ"ח ס"ק

תשובות

חתם סופר

על ארבעה חלקי שולחן ערוך
שבעה חלקים

מאת רשכבה"ג מרז

רבינו משה סופר זצוק"ל

מהדורת נוסענצווייג

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת,
בתיקונים מראי מקומות הערות והארות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובב"א

פרמ"כ שברצון ורשות הגאון נ"י יצא לשאול, ענות הגאון הרבני והרהיבני, אבל לא צריך לדידי, ומ"מ אשיב שואלי דבר כיד ה' עלי:

הנה לא נעלם מעין כל חי מ"ש מג"א [סי' רמ"ד סק"ח] דאפי' נימא ברכים ליכא חשדא, מ"מ משום חלול ה' שהגויים אינם מניחים לבנות בפרהסיא ביום אידם, ואנחנו נבנה בה"כ הקדושה ביום ש"ק, ויהיה חלול ה' בדבר. ונראה דמג"א הוצרך לזה במלאכה אשר החל וכלה בשבת ולא יגיע הפועל ליום איד שלו, ומ"מ סובר מג"א שיש בזה חלול ה', כיון שהם אינם מניחים לבנות בפרהסיא ביום אידם, אבל בנדון שלפנינו שיגיעו ימי חגם ביום ג' דחול המועד, והפועל יניח ביום אידו ולא יעבוד עוד, ובימים קדושים שלנו פעל ועשה, היש חלול ה' גדול מזה, אוי לאותה בושא ולאותה כלימה, הגוי ישבות ביומו ויעבוד ביום ש"ק שלנו, הלא נבוש ונכלם לא תהיה תורה שלימה שלנו וכו'. והנה כל ענין בנין בית הכנסת איננו אלא כדי לקבץ ולקדש הי"ת בעשרה, היוצא מפסוק [ויקרא כ"ב ל"ב] ונקדשתי בתוך בני ישראל, והנה רישא דקרא ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואיך בבית שנתחלל שם קדשו בבנינו איך יתקדש שמו שמה בתוך בני ישראל. ע"כ אין ספק אצלי שלא נכנסו מעלתם לשאול אלא אחר שכבר נתברר אצל מעלתם שהגויים לא ישבותו ביום אידם ויעשו מלאכתם הנ"ל, וליכא משום חלול ה', שאז היה אפשר לסמוך על מ"ש מג"א ברכים ליכא חשדא:

האמנם בעיקור הדין יש לשדות נרגא, דהרי הרי"ף [ע"ז מ"ג ע"ב] והרמב"ם [ה' ע"ז פ"ג ה"י] סבירא להו גם ברכים איכא משום חשדא, וכמדומה דבהא שגה תודוס איש רומי שהנהיג בני רומי [פסחים נ"ג ע"א], דהוה ס"ל ברכים ליכא חשדא דקדשים בחוץ, ולא הודו לזו חכמים ורצו לנדותו. ומכ"ש בזה"ו דרכו עבדים המתפרצים בשמירת שבת בודאי גם ברכים איכא חשדא. והנה ההפסד של מאה זהוב כסף מעות איננו רב נגד ציבור כמותם ירכו בישראל, יתנדבו עשרים חשובי עיר לתת כל אחד ה' זהובים מינץ, ואני נמנה עמהם, ומחוי הגגיד מו"ה שמואל גינו נ"י יעכ"ה. ליתך

ולטעמך מ"ט סידר רבי מתני' כמ"ד וסתות לאו דאורייתא, אלא בלא"ה דחי שפיר, וכמה פעמים מצי למימר ולטעמך:

אמנם קושייתך בנדה ברש"י ל"ט ע"א ד"ה בתוך ימי, צריכה ישוב מלקמן ס"ח ע"ב דדיה שעתה ב"א יום. ולפום ריהטא י"ל הא רבא ס"ד דכל אחד עשר יום דיה שעתה והוה כמעוברת ומניקה, ונהי הש"ס דחי ליה ואותביה בתויבתא, מ"מ י"ל היינו באין לה וסת, וא"נ ביש לה וסת [ו]נסתנת לאו דאורייתא, אבל לשמואל דס"ל וסתות דאורייתא ובין וסת לוסת מסולקת בדמים, ונהי כימים הראניים לנדה וראתה בין וסת לוסת אין דיה שעתה, ומכל מקום ב"א יום יש לומר כיון שנצטרפו שניהם, שהיא מסולקת בדמים מטעם ימי זיבה, וגם הוא בין וסת לוסת למ"ד וסתות דאורייתא, י"ל דיה שעתה, קמ"ל אם אותו יום הוא בימי זיבתה והיא רואה בימים שבינתיים מטמאה מעל"ע, משום שאין זה וסת ממש, ומזה מיירי בדף ל"ט, אך בדף ס"ח ע"ב מיירי מראיה בשעת וסתה שאז ממה נפשך דיה שעתה, אי מחשבת ליה וסת הרי דיה שעתה, ואי לא מחשבת ליה וסת מפני שמסולקת בדמים א"כ דיה שעתה, וא"א להחמיר תרי חומרי דסתרי, כנלע"ד ליישב. והיה זה שלום לך ולתורתך כנפשך ונפש א"נ הכותב בחפזי:

משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה מג

שיל"ת, פ"ב נגהי ליום ב' י"ג ניסן תקצ"ג לפ"ק. שלום וכ"ט ושמחת י"ט לה"ה האלוף הנגיד המפורסם פ"ו ירא ה' מרכים כ"ה שמואל שפיטצר נ"י רה"ק דק"ק א"ש יע"א:

7 ← **יקרתו** הגיעני נידון בנין בית הכנסת הקדושה, ובפרט עשיית ארון הקדש, ביום ש"ק וי"ט הבע"ל ע"י פועלים נכרים. הנה לולי יקר תפארת נגידים השואלים ורוכ אהבתי מקדם לאנשי קהלתם, לא היה ראוי להשיב באתר דמר הגאון אב"ד שלכם שראוי לסמוך עליו אפי' להקל מכ"ש להחמיר, בשגם

(ב) עיין לעיל סי' ו' ד"ה ולכאורה, וש"נ.
(ג) ר"ת: ימתול על כבודו הרם.

(א) וכ"כ בשו"ת או"ח סי' ל"א ד"ה ובלא"ה. וראה עוד
חחור"מ סי' קס"ז ד"ה מ"ש, ובהערה שם.

תשובה מד

שיל"ת, פ"ב כאור בקר ליום ד' ב' שבט תקצ"ב לפ"ק. שלום וכ"ט לירידי ורב חביבי מחו' הרב הגאון המאה"ג החריף כש"ת מו"ה שמחה נתן נ"י אב"ד ור"מ דק"ק משצ'סק יע"א ולבנו הרב האב"ד המופלג החרוץ ושנון כמו"ה צבי הרש נ"י:

נעימות ימינו הגיעני, ואני עצור בחדר המטות ל"ע, והריני כותב כמיטתי להפק רצון צדיק ולכבוד התורה ולומדיה, נפשו היפה בשאלתו על דבר קהלה אחת שקצבו פרנסת הרב כך וכך לכל שבוע, והראות לו מקום גבייתו ממכירת שחיטת עופות ובהמות וכו' בחרם ושבועה ואלה על השוחטים ועל עצמם שלא לגרוע מסך ההוא, ואם יגרע יפסלו השוחטים מלשחוט עוד, והם אסרו עליהם הבשר השחוט ההוא, וכתבו כן בשטר, ובאו עה"ח כל הקהלה מקטנם ועד גדולם איש לא נעדר. ועתה פרצו גדרם ועברו שבעתם ופחתו וגרעו שכירתו, והתרה בהם הרב ואין שומע, ופרצו בשבועה וחרם, וחללו כבוד התורה, ועתה מה דינם לשעבר ^{אשר חתמו} ולהבא, אלו תוכן דברי פר"מ הגאון נ"י:

עם ה' אלו עדה כולם קדושים ובתוכם ה' מדוע חמרו את פי ה' כל העם מקצה, ז"ל הר"י הברצלוני הביאו טוש"ע ח"מ סי' ט' ס"ג כי חובה על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיהם. ז"ל רמב"ם פ"ד משקלים הל' ז' ואם לא הספיקו להן אפי' לא רצו מוסיפין להם הם ונשיהם ובניהם ובני ביתם עכ"ל. ומ"ש ונשיהם ובני ביתם לא הראה מקום מאין יצא לו זה. אבל נראה שהוא מש"ס ר"פ ב' דייני גזירות [ק"ה ע"א] דאיתא התם לא רצו מוסיפין להם, ופריך לא רצו אטו ברשיעי עסקינן, אלא לא ספקו אעפ"י שלא רצו מוסיפין להן, ולכאורה צ"ע הלא מתחילה כשקצבו להם ציבור כדי חיותם צ"ע מנה לשנה קבלו מהצבור מתרומת [הלשכה], מפני שכן הדין שהציבור מחוייבים לפרנס חכמיהם הממונים על הציבור, וא"כ אחר זמן כשלא ספקו שנתייקר השער מ"ט לא רצו בהוספה, הלא הציבור מחוייב לפרנסם. אע"כ לאו לא ספקו מחמת יוקרא וזולא קאמר, אלא מחמת שנתוספו בני ביתם

מיד סך הג"ל עבורי, ועלי לשלם במיטבא אי"ה. ופה כשכנו ההקדש זה עשרים שנה אחרי השרפה נדבו הקצינים סוחרי כסף ונתנו בביתי להאומן ס' אדומים זהב שלא יבנה בשבת וי"ט. ואי משום ארון הקודש שאי אפשר בשום אופן לתקנו כ"א בצירוף שבת ויו"ט, הנה לא טובים אנחנו מאבותינו, ואבותינו שלא בנו בשבת והיה להם ארון קודש להעמיד שם ס"ת שכתוב בו שמירת שבת, ואם הארונות הקדושים ההמה לא היו מהודרים כאשר יהיה זה, אם אינו מהודר למטה היו מהודרים למעלה אצל גותן התורה ית"ש אשר הזהיר על השבתות:

ויעיין בשילת יעב"ץ ח"ב סי' ס' באחד שהיה לו פאבריק בשותפות עם נכרי באופן שהתירו לו הרבנים ששותף גוי יעשה בשבת, כי אז היה צינעא בכיתו של נכרי, ושוב שנתפרסם ונקרא הפאבריק על שם הישראל חזרו ואסרו, ולא שמע לקול הורים, וכתב ס"י ס' וז"ל והנה פתאום בע"ש נשרף הבית ההוא שבו נעשית המלאכה עד היסוד, כאשר דאגתי עליו מתחילה, כי נאמנים עלי דברי חז"ל שאין הדליקה מצויה אלא במקום שחלול שבת מצוי. עוד שם סוף סי' ס"א וז"ל והנה זה הולך בשרירות לבו ועושה ביד רמה, ברוך שפטרני מעונשו, אלא צריך לדאוג שלא ישרף עליו ביתו שנית וכו' אוי לרשע אוי לשכנו וכו' ע"ש, כי גם אז כבר רבו המתפרצים, גם כי עתה בדור פרוץ הלזה, אשרנין הגודר גדר ועומד בפרץ. וכל זה הוצרכתי כדי להזהיר ולהחמיר אפי' אם יתדעו האומנים לעבוד גם ביום אידם, אבל אם ישבותו ביום אידם, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה במקום שיש חלול ה' ח"ו:

ואנשים חשובים כמותם ראוי שיתקדש שם שמים על ידכם, בתת ה' אותכם לשם ולתהלה ולתפארת, בראותכם נוה שאנן בעיר ה' יופי מכלל, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו אמן:

הכ"ד א"נ מאז ומעולם החותם באהבה רבה:

משה"ק סופר מפפר"מ

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שני

קובץ
שלשלת האור

אוצר החכמה
היכל
שלישי

שלחן ערוך

אורה חיים

חלק שני

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול הגאון האלהי
החסיד המפורסם אור עולם מופת הדור
נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא

מוה' שניאור זלמן נבג"מ

מהדורת "זבלכתך בדרך"

סימנים רמב - רמו

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה
שנת הקהל

הַלְכוֹת שַׁבַּת רַמַּד

מה (18)

אָבֵל נִכְרֵי שְׂכִיר יוֹם שְׁפָנָה בְּשַׁבַּת — נִכּוֹן לְהַחְמִיר שְׁלֹא יִפְגַּם בּוֹ שׁוֹם יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם^מ. וְאִפְלוּ אִם בְּשִׁשְׁכָר אֶת הַנִּכְרֵי לַיָּמִים הַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בְיוֹם הַשַּׁבָּת וְהַנִּכְרֵי עֲשֶׂה מֵעֲצָמוֹ, (ו) אִם עֲשֶׂה לְטוֹבַת הַיִּשְׂרָאֵל — נִכּוֹן שְׁלֹא יִפְגַּם בּוֹ שׁוֹם יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם^מ. אָבֵל אִם נִתְכַּוֵּן לְטוֹבַת עֲצָמוֹ — מִתָּר אִפְלוּ לְבַעַל הַבַּיִת לְדוֹר בּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת^מ:

ח בְּקִצָּת מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין הֵתֵר שֶׁהַקְּהָל שׁוֹכְרִים נִכְרִים בְּקַבְּלָנוֹת לְפָנֹת הַזָּבֵל מִן הָרְחוֹב, וְהַנִּכְרֵי עוֹשֶׂה לְעֲצָמוֹ וְאִפְלוּ בְּשַׁבַּת, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְמַרְאֵית הָעֵינַיִם^מ. (ה) וַיֵּשׁ שְׁלֹמֹדוֹ עֲלֵיהֶם זְכוּת^מ, לְפִי שֶׁכָּבֵר נִתְפָּרְסָם הַדְּבָר שֶׁדָּרָךְ לְשִׁכּוֹר נִכְרֵי בְּקַבְּלָנוֹת לְפָנֹת הַזָּבֵל וְלֹא שְׂכִיר

7c

קונטרס אחרון

(ה) וַיֵּשׁ שְׁלֹמֹדוֹ כו' אַף קִבְּג שְׁבַמ"א קִבְּד כְּתַב הַטַּעַם מִשׁוֹם דְּכַרְבִּים לִיכָא חֲשַׁדָּא, מְכַל מְקוֹם הַרִי הַרִי"ף קִבְּה וְהַרְמַב"ס קִבְּו וְהַרְמ"ה קִבְּו חוֹלְקִין עַל זֶה, כַּמְבוֹאֵר בִּי"ד סִימֵן קַמ"א קִבְּח. וְעוֹד קִבְּט עֲבוּדָה זֶרָה חֲמִירָא, כְּמוֹ שֶׁהָאֵרִיךְ בִּזְהָ בְּשׁו"ת תּוֹדַת שְׁלָמִים הַנ"ל קִבְּל וּבַס' הַלְכָה בְּרוּרָה קִבְּא וְכֵן עֵיקַר קִבְּב:

מַה ט"ז שֶׁם. מ"א ס"ק יא. וְרָאָה לְקַמֵּן שֶׁם. קו"א	מַח נ"א סק"ח.
לְסִי רַמְג סק"ב. כּוֹנֵנַת מִיִּשְׂרָאֵל ע' קב; קכו.	מַט שׁו"ת תּוֹדַת שְׁלָמִים ח"ב (לְחַמֵּי תּוֹדָה)
מִו ח"א ס"ק יב.	סוֹס"י ד.
מִז רַמ"א ס"ג.	

ציונים לקונטרס אחרון

קִבְּג לְכַלְלוֹת קו"א זֶה רָאָה כּוֹנֵנַת מִיִּשְׂרָאֵל ע'	קִבְּט אַף לְדַעַת הַרְמ"א שֶׁם שְׁמַתִּיר בְּשַׁל רְבִים.
קִבְּד ס"ק ח.	קִל ח"ב (לְחַמֵּי תּוֹדָה) ס"י ד (סד, ג).
קִבְּה ע"ז מַג, ב.	קִלָּא ס"ק ב.
קִבְּו הַל' ע"ז פ"ג ה"י"א.	קִלָּב רָאָה הַעו"ב תְּשַׁעַח ע' 56. תְּפֹאֵרַת יְהוּדָה קִלְמֵן ע' 250 וְאֵילֶךְ.
קִבְּז הוֹבָא בְּטוֹר יו"ד ס"י קמא.	
קִבְּח סַעִיף ד.	

יֹסֵף, וְאִם כֵּן אֵין כָּאן חֲשֵׁשׁ מֵרְאִית הָעֵינַן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִמָּן רמ"ג^א לְעֵינַן מֵרְחֵץ תַּנּוּר וְרַחִים, עֵינַן שָׁם.

← וּמִטַּעַם זֶה יֵישׁ לְהִתִּיר לְהַצִּיחַ לְנֹכְרִים לְבָנוֹת בֵּית הַכְּנָסֶת בְּשַׁבַּת, אִם הוּא מְקוֹם שֶׁמִּפְרָסֶם בּוֹ דֶּרֶךְ בְּנֵי הַבָּתִּים עַל יְדֵי אֲמָנִים קְבָלָנִים, וְלֹא עַל יְדֵי שְׂכִירֵי יוֹם כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁהָאֲדָרִיכָל לְבַדּוֹ הוּא קְבָלָן וְהָאֲמָנִים עוֹשֵׂי מְלָאכָה שֶׁתַּחֲתוֹ הֵם שְׂכִירֵי יוֹם, שֶׁשָּׁם יֵישׁ חֲשֵׁשׁ מֵרְאִית הָעֵינַן^ב.

וּמִכָּל מְקוֹם, אֵין לְהִתִּיר אֶלָּא בְּשַׁעַת הַדְּחָק, כְּגוֹן שֶׁיֵישׁ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִתְבַּטֵּל בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן בְּנֵי בֵּית הַכְּנָסֶת לְגַמְרֵי מַחֲמַת רַשְׁעַת הַנֹּכְרִים^ג. אֲבָל שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק — אֵין לְהִתִּיר, מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם בְּעֵינֵי הַנֹּכְרִים, שֶׁהֵם אֵינָם מְנִיחִים לְשׁוֹם אָדָם לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּפִרְהָסִיא בְּיוֹם אִידָם, וְאֵינוֹ מְנִיחִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבַּת בְּשִׁבְלֵנוּ בְּפִרְהָסִיא^ד.

אֲבָל כְּפִיּוֹד הַרְחוּב אֵינוֹ נִקְרָא עַל שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל כָּל כָּף, וְאֵין בּוֹ חֲלוּל הַשֵּׁם, לָכֵן נוֹהֲגִין לְהִתִּירוֹ אֶף שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק.

וּמִכָּל מְקוֹם, בְּמְקוֹם שֶׁאֵין שָׁם מְנַהֵג — אֵין לְהַקְלֵ אֶף בְּכַפּוּד הַרְחוּב^ה:

ל

ג ג באה"ט סק"ה. חוספת שבת סוסק"ז. וראה שו"ת שארית יהודה סוס"י ה, אם במקום שנתפרסם מותר אפילו שלא בביהכ"נ. וראה גם שו"ת צ"צ או"ח סי' פו בארוכה.
נד מ"א שם.
נה מ"א שם.

ג ראה תהלה לדוד ס"ק ב.
נא סעיף י.
גב שו"ת תודת שלמים שם סי' ג (נפ, א). וראה אמרי יושר ח"ב סי' קנו. תהלה לדוד ס"ק ד.
הערות בשו"ע אדמוה"ז ע' 26. ביאורי השולחן ע' קסו.

שאלות ותשובות

אבני נזר

אורח חיים חלק א'

מאת כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבנו הרב הגאון
הקדוש שר התורה ויראת ה' טהורה מאורן של ישראל
מרן אברהם זצוקללה"ה בעהמח"ס אנלי טל

אשר שימש בכתר הרבנות בק"ק פארצאוו, קראשנעוויטין,
נאשעלסק, סאכמישאב, ואור תורתו זורח על כל כנפות הארץ,
בן הרב הגאון הצדיק המפורסם חסידא ופרישא מו"ה זאב נחום
זצלה"ה אבר"ק ביאלא בעהמח"ס אנודת אזוב, חתנו ותלמידו
של הרב הגאון האלקי קודש קדשים מלאך ה' צבאות נורא מאד
האדומו"ר הגדול מרן מנחם מענדל זצוקללה"ה מקאצק.

חורה בקטן עושה על דעת אציו. היינו שהקטן עושה מחמת שידוע שנת לאציו [כמו שפרש"י] אף שאינו מצווה וליה צ"י משום להזהיר גדולים על הקטנים. מכל מקום אסרה חורה מדכתיב וצנך. והוא טעם אחד עם איסור צהמה משום שעושים על דעתו כדאיתא בפרק קמא דקידושין [נב:] עבד קטן כזהמה דמי. על כן בגוי עושה על דעתו, הגם שלא דמי לזהמה וקטן שאין להם דעת עגמם כלל. מכל מקום הי' אסור מדרבנן. ולא משום שליחות שהרי אין ישראל שולחו ומצווה כלל. רק שהנכרי עושה על דעתו אסור. קילור הדברים דשני איסורים יש בגוי עושה מלאכתו של ישראל. הא' מה שהישראל שולחו. הב' מה שהנכרי עושה על דעתו:

ד) וְהִנֵּה בְּאִסּוּר שְׁלִיחוֹת אֵין אִסּוּר אֲלָא אִם אוֹמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת, אֲבָל בְּאוֹמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת סָתֵם דּוֹמֵה לָמָּה שְׂכַחְצוֹ הַחוּס' רִישׁ פֶּרֶק הַמְדִיר [כפוטם ע"י]. דאם אוֹמֵר לַחֲנוּנִי הֵינְךָ דִּינֵר וְתֵן לְפִעֲלֵי פִירוֹת אֵין אִסּוּר מִשּׁוּם שְׂבִיעִית נֶכֶךְ כּו' מִשּׁוּם שְׁאֵין אוֹמֵר לַחֲנוּנִי שִׁיתֵן לָהֶם שְׂבִיעִית כּו' עֵינֵן שֶׁס. וְהֵכָּה נִמֵּי כִּיּוֹן שְׁאֵין אוֹמֵר לְפִעֵל לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת דּוֹקָא אֵין אִסּוּר מִשּׁוּם שְׁלִיחוֹת. רַק מִכֵּל מִקּוּם אִסּוּר כִּשְׁלֵא קֶלֶךְ מִשּׁוּם שֶׁהִגּוּ עוֹשֶׂה בְּשַׁבָּת עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל. דל אמירת ישראל מהכא אסור משום עשיית הגוי בעצמו. והכא אין להתיר משום גוי אדעתא דנפשי' עבד. דזה לא מהני אלא באינו אוֹמֵר בפירוש שעושה לדעת ישראל רק שהדבר נראה כן. בזה מהני סגרת אוֹמְדֵנָא דאדעתא דנפשי' עבד. אֲבָל בְּנִתָּן לוֹ יִשְׂרָאֵל הַמְלַאכָה לַעֲשׂוֹת. דהוא עושה בפירוש לדעת ישראל. צִעִינן קֶלֶךְ בְּפִירוּשׁ:

ה) וְכֵּן זֶה בְּקַבְּלֵן דְּשִׁלּוּחוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא וּבְשִׁלִּיחַ אֵין לַחֲלֹק בֵּין בְּחִנּוּם לְבִשְׂכָר. אֲבָל בְּאִרְיִם דְּהוּא כְּשׁוֹתֵף בְּשַׁדָּה וְאֵין עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹת בְּעַל הַבַּיִת כֻּלָּל. מוֹתֵר אֲפִילוּ מִחוּבֵי לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת. דְּלֹא שְׁלוּחוֹ הוּא כֻּלָּל. כִּיּוֹן שְׁאֵינוֹ נוֹטֵל פִּירוֹתָיו עֲבוּר פְּעוּלָתוֹ. שֶׁהִיא אֲפִילוּ יִרְדוּ גַשְׁמִים מֵאֵלָיו בְּלֹא פְּעוּלַת הָאִרְיִם לְדַלּוֹת נוֹטֵל הַפִּירוֹת. וּמִשּׁוּם דְּאִרְיִם כְּשׁוֹתֵף כִּמְ"שׁ הַרִי"ף (פֶּרֶק הַשּׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמְנִין) [בְּעִינֵין פ' מִי שֶׁאֲחִיו עֵינֵין שֶׁס. רַק שֶׁמֶלֶךְ מִקּוּם עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בְּזֶה אֲמַרְיֵן כִּיּוֹן דְּהוּא אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁי עֲבִיד כְּמוֹ קַבְּלֵן כְּשֶׁאֵינוֹ מְצַוֵּה לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת. דְּגַם כֵּן אֵין אִסּוּר מִשּׁוּם שְׁלִיחוֹת רַק מִשּׁוּם שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲמָו מְלַאכְתּוֹ יִשְׂרָאֵל מֵהֵנִי בְּשִׁנְיָהּ הֵימֵר אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁי:

סימן מב

ב"ה יום ג' במדבר מ"ב למטמוני"ם תרנ"ב לפ"ק.

שלום לבורד הרב המאה"ג חריף ובקי מו"ה חיים זע"י ג"י האבר"ק לובראניץ.

4 א) בְּדַבְּרֵי לְצַנּוֹת בֵּית הַכִּנּוֹסֶת בְּקַבְּלֹת אִשֵּׁר יֵשׁ כְּמָה טַעֲמִים → לְהַתִּיר. הָא' בְּמִקּוּם שֶׁדָּרְךְ לְשַׁכּוֹר בְּקַבְּלֹת שֶׁהִאֲדַרְיֵכֵל הִגּוּ מִקְּבֵל עֲלֵיו כֵּל הַמְּלַאכּוֹת וְהוּא שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים. וְמָה

בְּשַׁבָּת מוֹתֵר. שְׂכַחְצוֹ בִּישְׂרָאֵל וְכוּמֵי שִׁישׁ לָהֶם מִרְחֵן בְּשׁוֹתֵפוֹת וּבְשַׁבָּת הַכּוּמֵי לְצַד מַחֲמָמוֹ וּבְחֹל שְׁנִיָּהֶם מַחֲמִינן אוֹתוֹ שְׂרֵי דְּגוּי אֲדַעְתָּא דְּמַחֲמָה שְׁלוֹ עֲבִיד. וְאֵל תְּקַשָּׁה עַלֵי מָמָה שְׁשִׁינוּ בְּחוֹפְסַמָּה [דמאי פ"ו ה"ג] יִשְׂרָאֵל וְכוּמֵי שִׁישׁ לָהֶם שַׁדָּה בְּשׁוֹתֵפוֹת לֹא יֵאמֵר יִשְׂרָאֵל לְכוּמֵי טוֹל אַחָה חֲלַקְךָ בְּשַׁבָּת וְכו'. דְּהַתָּם כִּיּוֹן שִׁישְׂרָאֵל נוֹטֵל כְּגַדּוֹ בְּחֹל. נִמְלָא שְׂכַרֵי נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ בְּשַׁבָּת. וְאִי אֲמַרְתָּ דְּבִאֲרִיס אִם אֲמַר לוֹ לְהַדִּיא לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת אִסּוּר. אִם כֵּן מַעִיקָרָא מָה הַקְּשָׁה הַר"ן. הִרֵי אֲמַר לוֹ לְהַדִּיא טוֹל אַחָה בְּשַׁבָּת. אֲלָא וְדִאי כְּדַכְּחִיבְנָא דְּבִאֲרִיס אֲפִילוּ אֲמַר בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת שְׂרֵי. וְאִם כֵּן גַּם בְּקַבְּלֹת לְשַׁחֲרֵי. שֶׁהִי הַחוּס' מִדְּמִים לְגַמְרֵי קַבְּלֹת לְאִרְיִסוֹת [עֵינֵין שֶׁס צִדְצוֹר הַמַּחֲמִיל מֵאִי טַעֲמָא אִרְיִסָא אִרְיִסוּמֵי עֲבִיד שֶׁהַקְּשָׁה ר"י דר' שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל דְּהַחֲמִיר בְּקַבְּלֹת אֵין הַתִּיר בְּאִרְיִסוֹת, וְתִירָצוּ דְּגַם בְּקַבְּלֹת שְׂרֵי אֲלָא מַחֲמִיר עַל עַמּוֹ הַי'] וְהִרֵי מְצוּרֵי בְּחוֹפְסִים בְּקַבְּלֹת אִם אֲמַר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת אִסּוּר:

ב) גַּם ז"ע דְּבִרֵי הַר"ן [שַׁבָּת, ד' הַרִי"ף ז.]. בְּשִׁלִּיחַ אֲגָרוֹת דֹּאֵף שְׁקוֹצֵב לוֹ שֶׁכֵּר לְכָל יוֹם בְּהַלִּיכְתּוֹ וּבְחֹרְתּוֹ רַק שְׁאֵינוֹ מִקְּפִיד עִמּוֹ מֵאִי יֵלֵךְ וְאֵין צְרִיךְ לֵינְךָ בְּשַׁבָּת דּוֹקָא מוֹתֵר. וְהִרֵי שֶׁס לֹא קַבְּלֵן הוּא אֲלָא שְׂכִיר יוֹם. דֹּאֵף שְׁאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ כְּלוּם אִם לֹא יִשְׁלִים כֵּל הַשְּׁלִיחוֹת שֶׁאִם יַחֲזוֹר בְּחֹמֶצֶ הַדֶּרֶךְ וְדִאי לֹא יִתְחַיֵּב לוֹ כְּלוּם. מִכֵּל מִקּוּם כֵּהִיא גּוֹזֵנָא תְּשִׁיב שְׂכִיר יוֹם וְלֹא קַבְּלֵן כְּדִאִיתָא בְּבַבְּא מַזִּיעָא (דף ע"ו:) בְּרַש"י צִדְצוֹר הַמַּחֲמִיל בְּמָה דְּבִרִים אֲמוּרִים שֶׁלֵּא הַתְּמִילוֹ בְּמַלְאכָה. דְּחַמְרִים הַמּוֹלִיכִים תְּצוּאָה מִמִּקּוּם לְמִקּוּם וְנוֹטֵלִים שְׂכֵר עֲבוּר כֵּל יוֹם חֲשׁוּבִים שְׂכִירֵי יוֹם. אֵף דֹּאֵם יַחֲזוֹר בְּחֹמֶצֶ דֶּרֶךְ לֹא יִתְנוּ לָהֶם כְּלוּם וְדִמֵי מַמַּשׁ לְשִׁלִּיחַ אֲגָרָת:

ג) עַל כֵּן נִרְאֶה לִי בְּדַעַת הַר"ן ז"ל דְּתִירֵי גּוּמֵי אִסּוּרִים יֵשׁ בְּגוּי הַעוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת. הָא' מִשּׁוּם שְׁלִיחוֹת לְחַוּמְרָא יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְנַכְרֵי [ע"ע לְהֵלֵן פ' מ"ג אום ו']. הַב' דֹּאֲפִילוּ הִגּוּי עוֹשֶׂה מֵאֵלָיו בְּלֹא צוּר יִשְׂרָאֵל כֵּל שֶׁעוֹשֶׂה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל בְּלֵי שִׁנְפָּה לְתַשְׁלוּם גַּמּוּל אִסּוּר. וְדָבָר זֶה מוֹכַח מִדְּהַקְּשָׁה הַש"ס (דף קכ"א). בְּדִלְקָה דְּכוּוּתָהּ נַכְרֵי בְּעוֹשֶׂה לְדַעַת יִשְׂרָאֵל מִי שְׂרֵי. וּפְרַש"י עוֹשֶׂה לְדַעַת יִשְׂרָאֵל שִׂידַע שְׁנוֹחַ לְיִשְׂרָאֵל [וְהוּא"מ פ"י"ג ה"י] הִבִּיא לְשׁוֹן רַש"י הַהוּא. דֵּלָא כְּפַרְש"י יְצַמּוֹת [קד]. שְׁאֲצִיו עוֹמֵד עֲלֵינוּ וְדָבָר זֶה אֵינוֹ מִשּׁוּם שֶׁגּוֹזֵרֵן שִׁאֲמַר לְהִגּוּי. דֹּאֵם כֵּן מָה מִשְׁנֵי הַש"ס נַכְרֵי אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁי עֲבִיד. דְּלַעֲנִין גּוֹזֵרָה שְׁמָא יֵאמֵר לוֹ אֵין חִילוּק בֵּין עוֹשֶׂה הִגּוּי בְּחִנּוּם אוֹ בְּשַׁכָּר. וְרִאִי מִדְּחַנְן בְּחַס' מַכְשִׁירֵין פֶּרֶק ב' [מ"י] יִרַק נִמְכָּר בְּשׁוֹק בְּשַׁבָּת יִמְחִין בְּכַדִּי שִׁיעָשׂוּ. וְשֶׁס הַטַּעַם שְׁמָא יֵאמֵר לְהַבִּיא כְּמַצוּרֵי בְּחוּס' פֶּרֶק אֵין לְדִין [נִיבָה ד':] וּבְשַׁבָּת (דף קכ"ב). וּבְשֶׁאֵר מִקּוּמוֹת וּבְכָל הַפּוֹסְקִים. הִרֵי דְּלַעֲנִין גּוֹזֵרָה אֵין לְחַלֵּק בֵּין עוֹשֶׂה הִגּוּי בְּחִנּוּם. וְאִם כֵּן מֵאִי מִשְׁנֵי הַש"ס. וְעַל כּוֹרְחָן דְּהֵכָּה אֵין גּוֹזֵרֵן דְּמִשּׁוּם דְּלִיקָה הִקְיָלוּ כְּדַעַת הַרְשָׁב"א בְּחוֹף עֲבוּה"ק. אוֹ כְּדַעַת הַחוּס' מִשּׁוּם שְׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִהְנֶה מִגּוֹף הַמְּלַאכָּה כְּמוֹ שְׂכַחְצוֹ הַחוּס' [קכב]. אֲלָא דְּבַעוֹשֶׂה לְדַעַת יִשְׂרָאֵל מִדִּיעָא אִסּוּר מִדְּרַבְּנָן. שֶׁהִרֵי אִסּוּר מַחֲמֵר אֲפִילוּ בְּצַהֲמַת גּוּי [כְּמַ"שׁ הַר"ן] רִישׁ פֶּרֶק מִי שֶׁהַחֲשִׁין וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּע"ן הִרֵי דֹּאֲסוּר מִשּׁוּם שֶׁהַצְּהַמָּה עוֹשֶׂה עַל דַּעַתוֹ. וְכֵן אֲסִרָה

שכתב הנודע ביהודה [מ"א סי' י"ב] דיש חשש אורחים ממקומות
אחרים שהמנהג בשכירי יום. לפי מה שכתב החכם סופר נא"ח
 סי' מ"ז בטעם הירושלמי אין חשש אורחים רק במקום שאין ישראל
 דרין שם. אך במקום שדרין ישראל יחשוב האורח מקמחא עשה
 באופן ההיתר ואם לא כן לא הי' מחזיק לעבור בפרהסיא עיין
 שם. והנ"י דבשל רבים ליכא חשדא:

(ב) **ר"י** נראה עוד טעם להיתר. דהנה הרמב"ם בהלכות שופר
 [פ"ג הל"ו] דנין שופר בשבת. דמן הדין הי' לתקוע
 שעשה של תורה ידחה שבות [אלא שגורו שמה יענינו] והקשה
 בלחם משנה דהא שופר אין מפקחין עליו את הגל. וקאמר בגמרא
 [ר"ה ל:]: הטעם משום דשופר עשה יום טוב עשה ולא חששה.
 ואין עשה דוחה לא חששה ועשה. ואך כתב הרמב"ם דמן הדין
 הי' שעשה של תורה ידחה שבות דתקיעה אף דהוי עשה ולא
 חששה, ומירץ דשאני החס דלא הוי בעידנא, וכן משמע בגמרא
שבת [דף ק"ח:]: דאחי לער בעלי חיים דאורייתא. ודחי שבות
 דמצעל כלי מהיכנו דרצון. משמע דהיכא דבעידנא דחי. והא
 דגמרא אמר הטעם משום דיום טוב עשה ולא חששה. ולא קאמר
 הטעם משום דלא הוי בעידנא. נריך לומר דדרצון נריך לשני
 הטעמים:

(ג) **וְלֹהֶםבִּיר** הענין נראה. דהנה קשה על טעם דעשה ולא
 חששה. דהא עשה השוה בכל דוחה עשה ולא
 חששה שאינו שוה בכל. כפרק שני גזרים [דף נ"ח:]: ודאורייתא
 שאינו שוה בכל חמור מדרבנן השוה בכל. שהרי כבוד הבריות דוחה
 איסור דרבנן אפילו בזיון קטן. אבל דאורייתא שאינו שוה בכל.
 אינו דוחה רק בזיון גדול. הרי דאיסור דרבנן שוה בכל קל
 מדאורייתא שאינו שוה בכל. וכיון דעשה דוחה לא חששה ועשה
 שאינו שוה בכל דאורייתא. כל שכן שידחה לא חששה ועשה דרבנן:

(ד) **וְגַם** על טעם דלאו בעידנא יש לדון דרבנן שגורו משום
 גזירה שיבוא לידי איסור תורה, עולה באילן שמה יתלוש.
 רובב על גבי בהמה שמה יחחוך ומורה [גי'ה ל:]: וכיוצא באלו.
 וכיון שהאיסור אינו רק שמתקרב לעבירה שעל ידי זה יבוא לידי
 עבירה. והרי כשעולה באילן או רוכב על גבי בהמה להביא שופר.
 הרי בעלייתו זה מתקרב אל המצוה. שעל ידי זה יהי' לו שופר
 ויתקע. וכיון שעשה דוחה לא חששה. הוא הדין נמי קירוב אל
 העשה ידחה הקירוב אל הלא חששה. ואף שעל העל"י באילן גזרו
 חכמים משום שבות, ועל הקירוב אל המצוה לא תקנו חכמים. מכל
 מקום לגזור על על"י באילן להביא שופר משום שמה יעלה ויתלוש.
 הוא כחרי דסחרי. דלמה יגזרו על קירוב עבירה במקום קירוב

מצוה. והמצוה דוחה העבירה. אך בזה שפיר מהני טעמא דאין
 עשה דוחה לא חששה ועשה. וכשם שגוף עשה דשופר לא ידחה
 גוף עשה ולא חששה דיום טוב. כמו כן לא ידחה קירוב עשה
 דשופר לקירוב לא חששה ועשה דיום טוב. ועל כן מהני טעמא
 דלאו בעידנא שלא ידחה גוף עשה דשופר ללא חששה ועשה דרבנן
 שאין עולין באילן. דלמה לא מהני טעמא דאין עשה דוחה לא
 חששה ועשה מקל וחומר דעשה שאינו שוה בכל. ומהני טעמא
 דעשה ולא חששה שלא ידחה קירוב מצוות שופר לקירוב מלאכה
 יום טוב. שבזמן שמתקרב למלאכה מתקרב למצוה. אך בזה מהני
 טעמא דאין עשה דוחה לא חששה ועשה. דכשם שגוף העשה אינו
 דוחה גוף לא חששה ועשה. כמו כן קירוב עשה אינו דוחה קירוב
 לא חששה ועשה:

(ה) **וְהַבְּרָא** בנין בית הכנסת שהוא גופה מצוה וחשיב בעידנא.
 לכאורה ידחה שבות דאמירה לנכרי*. ואף שאינו
 גומר הבית הכנסת בשבת. דומה למילה ופריעה למילה חשיב
 בעידנא. וכמו שהאר"י הר"ן בפ"ג דמזיעא [ג]:

(ו) **אך** זה אינו דנין בית הכנסת הוא מצוה דרבנן, ושוב אינו
 דוחה עשה ולא חששה דרבנן. אך הא הטעם שדוחה לא
 חששה ועשה שאינו שוה בכל משום דהוא איסור קל והא אמירה
 לנכרי הוא שבות דלית ב"י מעשה. ולגבי בנין בית הכנסת שאינו
 המצוה מלד העושה רק מצוה הנעשה שיבנה בית הכנסת אין
 נפקא מינה אם עושה בעצמו או על ידי אחרים. ויותר מזה יש
 לומר דלגבי בנין בית הכנסת מקיים המצוה על ידי פועלים גויים
 כאילו עשה בעצמו. כמו שמקיים עשה דמשיביתו כמה שמריצה
 לפני כלבו והכלב אוכלה מאליו. והטעם דמצוה שחלוי בביעור חמץ.
 וכיון שמכל מקום החמץ נחצער חשיב שהוא העושה המצוה. כמו
 שחשיב המעמיד בהמת חצירו על גבי קמת חצירו מניק ממש וחייב
 אפילו ברשות הרבים [עי' רש"י ב"ק ט:]. וכן המוסר ממון ישראל
 ביד אדם. אף דלענין שבת המראה ע"ס לגוי להצעיר וליקח שכר
 על זה. אף שצרי שיצעיר כמו שצרי שהאדם יקחנו. מכל מקום לא
 חשיב שעשה בעצמו. והיינו טעמא משום דבשבת תלוי האיסור רק
 בעושה. שהרי מה שנעשה מאלי' בשבת לא איכפת לן. ולכחתיילה
 מתחיל בערב שבת שיעשה בשבת. ועל כן לענין נויקין שהחיוב כמה
 שזה ניחוק חייב אפילו במראה ומעמיד לבר. והוא הדין בחמץ
 שהמצוה כמה שהחמץ נחצער. המצוה אפילו במריצה לכלבו לבר.
 וכוה מיושב קושיית הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל על המגן אברהם
 [פי' חמ"ח סק"א] שפסק בחמץ ציום טוב לבער על ידי עכו"ם.
 והקשה הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל [נגליון השו"ע] דאם כן אינו
 מקיים ישראל המצוה. ולמה שכתבתי אחי שפיר [וע"ע בסי' נ"ח]

(* הגה"ה האומנם כי בגמגן אברהם סימן רע"ו סק"ח משמע דבנין בית הכנסת הוא גופה לאו מצוה רק לורך מפלה. ויש קצת סמוכין
 לדבריו ממה שכתב רמב"ן פרק בני העיר [כ"ה:] דבית הכנסת הוה חשמיש מצוה, אך ברש"י קהלת ה' ט' מצוה מסויימת
 כגון בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה עיין שם. משמע בית הכנסת נמי הוא גופה מצוה. כמו בית המקדש וספר תורה כמו כן
 בית הכנסת שנקרא מקדש מעט:

כתב בשם אביו כ"י דהתינוח לפי בעל הלכות גדולות והגאונים דפי' צעירוויין שבות דלית ביי מעשה אמירה לגוי. אבל לרי"ף ופייעתו דפי' אמירה לגוי בדבר שאין בו מעשה מלאכה. אין ראוי דשבות דאמירה לגוי קיל עד כאן דבריו. הנה הלכה רווחת בישראל חולה שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה. אבל למלל ישראל בשבות דרבנן אסור לכל הפוסקים בקימתן ש"מ. לנד הטור בשם הרמב"ם ולא קיימא לן כן עיין שם. ומפורש הטעם בכל הפוסקים משום דאמירה לגוי שבות דלית ביי מעשה. ואביו ראה ראוי אחת ולא שחיס. אך הי' לו לדקדק בחשוכי שכתבתי דשבות דאמירה לנכרי קיל. משום דאינו אומר לנכרי בשבת רק בערב שבת. ובאמת אפילו אומר בשבת קיל. דחולה שאין בו סכנה אומר לגוי אפילו בשבת. וכן לפי מה שהי' חושב שראיתי מהגאונים ובעל הלכות גדולות צעירוויין. הא אפי' בשבת מותר לומר לגוי להחם לפי שיטתם:

ד) אך אבאר לו כוונתי כי מהא דחולה אין לסמוך כל כך. כי הטור בשם הרמב"ם חולק. ואינו דעת יחידי. שכן דעת הראב"ד פ"ו מהלכות שבת הלכה ט' הובא בהרב המגיד. וכן משמע דעת החוס' כמוצא (דף ס'). דיבור המתחיל מפרק. דאם לא כן לא הי' מקשים כלום. שהרי דישה שלא בגידולי קרקע אף שאין בו חיוב חטאת מכל מקום אסור מדרבנן כמבואר בכל הפוסקים והרשב"א. אף שהרב המגיד פרק ב' מהלכות שבת [ה"י] כתב בשמו שדעתו כרמב"ן. בחשוכותיו חלק ג' סי' ער"ב מפורש דעתו כטור בשם הרמב"ם:

ה) אך ראיתי על פי מה שנראה לי ביאור הסוגיא צהא דעירוויין. דהנה על פי הגאונים הקשה רי"ף מהא. דהא מר לא אמר לגוי ויל אחיס. והגאונים הוצרכו למחוק הא דלא אמר ויל אחיס מהגמרא. על כן פירש הרי"ף ולא שני לי' באמירה לגוי צו מעשה היינו שהגוי עושה מלאכה. ללית ביי מעשה שאין הגוי עושה מלאכה. דבזה לא אמרינן אמירה לגוי שבות. אך גם לפירוש זה הלשון סמוה. דאם כן לא היה לי' למימר שבות דלית ביי מעשה. דהא בלית ביי מעשה לא אמרינן אמירה לגוי שבות. והיה לו לומר בין אמירה לגוי דאית ביי מעשה בין אמירה לגוי דלית ביי מעשה. ובכך כתב הרשב"א כי לשון הש"ס שבות דלית ביי מעשה מורה כפי' הגאונים. אך שקשה עליהם הא דלא אמר לי' ויל אחיס:

ו) וְלִוְלֵא שאינו כדאי להכניס ראשי בין ההרים הגדולים הי' נראה לי לפרש. דהנה באמירה לגוי יש שני איסורים. הא') משום ודבר דבר כמ"ש רש"י ע"ו (דף ט"ו). חה לשונו ומה שישראל אסור לומר לגוי עשה לי כך הוא משום ודבר דבר אפילו דיבור אסור. הב') משום שהגוי נעשה שְׁלוּחוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וכמ"ש רש"י ריש מי שהחשיך [קנב]. והנה לטעם הראשון אפילו אומר לו בשבת לעשות אחר השבת אסור. אך כשאומר לו בערב שבת לעשות בשבת אצל טעם הראשון. אך משום טעם השני אסור בזה. וכשאומר בשבת לעשות לאחר השבת אסור רק מטעם הראשון. וכשאומר בשבת לעשות בשבת יש שני הטעמים:

א) והוא הדין נידון לדין בבית הכנסת דהמלצה שיהי' בית הכנסת שפיר מקיים המלצה. וחשיב שצנה בעלמנו צמה שעושה על ידי פועלים עכו"ם. ואם כן עשה דבית הכנסת דוחה עשה ולא חעשה הקל [דשבות דלית ביי מעשה בשבת שאומר לגוי בערב שבת כיון דחשיב צעידתא דבנין בית הכנסת מקדש מעט הוא ענמה מצוה] כמו שדוחה עשה ולא חעשה שאינו שוה בכל. וכן עשה ולא חעשה שיצנה בשאלה. והכל דמשום זה חשיב קל. וכל שכן בקבלנות דאין איסור רק משום מראית עין בעלמא דודאי האיסור קל טובא, ואי משום חב"ש שכתב המגן אברהם [פי' רמ"ד סק"ח] משום שהגויים אין מניחין לבנות ביום אידם צפרהסיה הוא טעם קלוש. ועולה בזכרוני שראיתי בחתם סופר [אז"ח סי' נ"ט] שבזמן הזה שנחפרסם אצל הגויים שאין איסור אצלנו בשבת על ידי הגוי ממה שמחמתין בית החורף אצל ישראל בשבת. אזיל טעם זה. צפרט שכתב מעלתו שהם בבית חפלות שלהם עושים ביום אידם. לכן לדינא נראה לי אם המנהג אצלנו לבנות בקבלנות ימים אחת צמנהגם שלא למחות בידם:

נאום הק' אברהם:

סימן מג

עוד להרב הג"ל.

א) מכתבו הגיעני. ואשר רוצה לחלק בין בית הכנסת ובין מילה ופריעה. בבית הכנסת אף אחר שהושלם לא נתקדש עד שיחפלו בו. על כן אין הכנין דוחה ולא חשיב צעידתא. לימא. ומה נפקא מינה בין מחוסר פריעה. ובין מחוסר קידוש היא התפלה. ובית המקדש נמי צעי קידוש כדאיתא פרק ב' דשבוות (דף ט"ו.). ואף על פי כן צריך קרא לבנין בית המקדש שאינו דוחה שבת בריש יבמות [ו].

ב) וּב"ש עוד בשם אביו משום שאפשר לבנות למחר. נסתר נמי מבנין בית המקדש הג"ל. ועיין ברשב"א שם משום דעכשיו אי אפשר כי אם באיסור קרי לי' הכשר מצוה ודאי. ולי נראה דמשום דמצוה שיהי' בית המקדש לעולם. וכל יום דמאחר הוא ציטול מצוה שאינו חוזר [ובזה מיושב קושיית הרשב"א שם ממימת ב"ד דלא חשיב הכשר מצוה. דבזה שפיר נאמר שאפשר למחר. ואינו מוכרח דהמצוה וצערת הרע מקרבך שיהי' הרע מצוער. ומה שאינו מצוער הרע עכשיו. גם כן לא הדר]. והוא הדין והוא הטעם בבית הכנסת. אך לרבה פרק ב' דשבת (דף כ"ד:) במילה שלא בזמנה שאינו דוחה יום טוב משום שאפשר למחר. הכי נמי בזה. אך לא קיימא לן כן. רק כרב אשי שם (ודף קל"ג.) דטעם מילה שלא בזמנה ושמך שריפה משום דיום טוב עשה ולא חעשה ואי לאו הכי הי' דוחה:

ג) וּב"ש עוד בשם אביו צמה שאמרו [פירוין סת.] דשבות דאמירה לגוי קיל משום דלית ביי מעשה. ועל זה

שאלות ותשובות סימן ל"ז ל"ח מנחת אלעזר לנ

במחיצה (ח"א סי' י"ח) שם כי גם לנדרים להחזיק
 להצדיק גיב מחפלים בעמחא של האריחל
 והבגל שם פוב דל וכנל ואם כ"י לו דרך משנה
 בה סוד הוא לכל הסידור לאתערם בהשאי לכויה
 להם דברים הנאמרים בלחשה ולא להדפיסו בספר
 שיהם המחפשת בטולם (ובדלוי הוא שלא כדה מהמחיל
 שהדפיסו בחלח אחרי פמירחו ז"ל).

ומ"ש בחוץ דבריו כי בלפירוס המחפשים יחשבו
 כי תקיפות דלחש הוא עסיקרי החסידות פכיל
 כנה במח כחמין בלדקתו דבריו האריחל כי החקישום
 בלחש הם מסוגלים לבעל הליכר דניש והשחחה זרשו
 במ"ש בפמיה ובסידורים ולפירי לחנם שפך פליכס
 חמחו וכלל בלדק העב בלפירוס כי תקיפות דלחש
 הוא עסיקרי החסידות. היינו שזכו מסוגל לשמירה
 כבדים כלל דל שיפין. וכן הוא בחמה. וכו' יסוד
 החסידות ולא כ"י לו להחיהם. ובערע לבעל החקישום
 האלו.

אמנם רחמי עמה בשרה מור ואכלות (אכל ברכום
 והדלות סימן כ"ב) כי שכתו קדושי מליון
 כפי המקובל בידם להקדוח גם בתקישות בלחש והפלה
 עם בשלשול להסיר דלח הוא הספק בחפלה פיי"ש
 ואולי הוא כן המוכב במדינתו גרוסיאל אלל האדוקים
 אולם במדינתנו לא שמענו שום מוכב כזה אלל שום
 צדיק שיכיו מקרים בתקישות דלחש (רק חוקשים בלי
 מקריא) והיו דלח לויסוף מלם בתקישות דלחש עוד
 להפסיק בחפלה לכויה מקריא. ותלמי היום כרה טולם
 שאומרים גם בלחש אחרי התקישות במ"ש בסידור
 האריחל שזכו לסדר החפלה לאפתי ברחמי שיחפלו
 תקיפתו או לרחמים ולרעון בעמ יפמדו במשפט
 ודלח נא בכה"ג (סי' הקל"ב) שמתנו כיהא הכני"א
 מלח לתקופ בלחש כי דלח ותמיד חמי עלי ששמעתי
 מוכב מהר"ש ן וליסוד ז"ל שהכב אביו הכבי בתיקופיל
 מלח לתקופ בלחש משום שמשע מהי מלח היו מחפלים
 בלחש והמנוע כשנעושים לסיים כבדכה אומר החון
 כבדכה בקול רם כדי שישמעו הקבל התקישות ותמע
 להכחם השלם כמוכרי"א אשמדיק ן' שאלני שפסס אמן
 אחר כבדכה ומל זה כביג משם והלאה מלח לתקופ
 בלחש פכיל הכני"ג ואם כי חן לא נוכחין ולא פוסקין
 טחי דכני"ג לבעל התקישות בלחש משום שאירע
 פיל להכחם כפי שמשע ומנה אמן מל כיום כבדכה
 בלחש מ"ש ים לרן מזה אם כביגל פנייה אמן בין
 כבדכות שיש לעשות ככה"ם ככיל אשר בשנייה אמן
 ים דישוח בראשונים שגם בין גוללה לחפלה לא היו
 אמן הפסק אם טונה. אחרי גאל ישראל מ"ש גרו
 כדי מלח ימש ככיל מהכני"ג כגם שהוא באותו כדכה
 בחפלה. מ"ש דאסוד לנחחלס להפסיק להקדוח לחוקם
 שהוא דבר שאינו לרן נחון כסוקם מתוך הסידור
 פ"כ בדלוי אסוד. ופשוט המוכב שבלחש חן השן
 מטיים כבדכה בקול רק כגושו לשם דוסק מיד וידעו
 כצדור לשמוע התקישות:

בנה מ"ש כ"י כאלו ישראל צנאו (למיתוח בה משום
 התכלית המעלה הוא עיבי ביהכ"ג בני פ"כ מכה כמו
 עלימות אפי"י פ"י נכ"ר) כ"י מ"ש המעלה נעמית פ"י
 שלימו (ולח הוא בעלמו) כ"י כ"כ"ר פותח המעלה
 וכו' ישראל טובר כ"יה ועשה דרבנן ובכ"י"ג לא
 שמענו שיאמרו פוליה בשום אופן. עוד פוקר ב"ט
 נדחה עסיקרו במ"ש דבין ביהכ"ג כ"י מלח דרבנן.
 וכן אמר דרכי השלי"ה ושכח בעני"א (סי' חמ"ו סי' י'
 ב) דפסס דרבנן דוחס ליה דרבנן. אך כנה בעני"א
 (סי' רפ"ו סי' ח) משמע דבין ביהכ"ג לאו מלח
 כלל בעלמחוס רק החמתי מלח כמו שפסיד עם
 כ"ג"ה. ומע שפחית (בלבד סר) מלשון רש"י בקבלת
 (כ"י סי' פ"י"ט) לעומת זה כל רש"י מירושלמי (סוף
 פ"א) דליכס מלח גמורס צ"ן בוכ"ג דלמרי ד"ר
 מניח ו"י אופיעל כוון מפילין בלחין כנישתח דלוד
 אמר ר' חמא בר חנינא ל"י אופיעל מ"ש משון
 שקמו אפתי כחן אל כמה נעשות שקמו אפתי
 כחן לא כ"י כ"י בני נעל דלשון באורייתא פכיל בירושלמי
 וכן הוא בירושלמי שקלים (סוף פרק ה') מבאר
 יותר דל"ר אבין אל"ן חרפ"י וסדר"ל רבנח (אלו
 הפחחים על ביהכ"ד גדול) וכו' חמא ר' מנא לגבי אמר חמי
 מס פכ"יה (כ"י משנה פלמו רלס מס שמשתי) אל
 ושכח ישראל פותכו ויבן סכלות לא כ"י בר ע
 דלשון באורייתא (טוב הוא לישן למ"י חורס שמשון
 מלח ככל פח משיבט בניים והיכלות פכיל הקרבן
 מ"ש) ואף ש"י צ"ן ביהכ"ד שקדחתו יותר מביהכ"ג
 ופ"י בשרה מוכרים מרוממב"ג ז"ל ר' פ"ל"ג (סי'
 חר"ב) שלחולים פטיס מדיק מלחן לביכ"ג ומשון
 מל דברי בירושלמי אלו וכן פסקין ב"ש י"ד (סי'
 רמ"ע פ"י ס"ד) כגם ר"י עם דמס"ר דק"ס (כ"י
 סי' ש"טו ח"ה או חולה) מלח ביהכ"ג פ"דק מ"ש
 ל"כע אינו דוחס שנה גם באיסוד שבות ובערע סידור
 בניט מע דלמרו פ"ו בירושלמי כ"י שחוס ככלל ויפוט
 ישראל פותכו ויבן סכלות ואף יחבן לומר שיחם
 חם טבוח דבשנה זה אינו כדלוי אפי"י להפלות מל
 דפ"ה. דלח נאמר כ"י רש"י בקבלת שבי"א עם
 ולומר דכלל צ"ן ציטי ציכ"ג ציטי נלח וכו'
 כ"יה נלח אם רולח למ"ד מל פ"י כ"כ"ג שחול"ו משון
 צדלוי קלסין ל"י ח"כ גם ביהכ"ג שחול"ו משון מל
 רוב סדרס וגולס למס כהרעשו כ"י ללח מל"י
 שכהרעשו מל מי שחול"ו כוללות לסידור מל"ש ע"ן
 ס"ה או אחרונ עובכר (ואף שמתמיד וטון יותר
 משלים כ"י"ד מ"ש) לא אחיל דחול"ו ל"חן כמסות
 ללופ"ו חורס כמו שאלמרו צננן ביהכ"ג כ"י. ל"ו
 פ"ש דמשמע מכירושלמי דרק צננן ביהכ"ג כ"י
 כוללות ש"ך לפקפק ולהרעסם ולח כק"ר מלח משום
 דבין ביהכ"ג איכס מל"ש (גם לא דרבנן) בעלמחוס.
 ולפ"י ל"ש כבדכותו מ"ל"ס מלל. ולח הוא פ"סן מל"ש
 או כ"י מל"ש כב"לס כב"כ"ר כפיצורו בשנה פ"י
 נכ"י וגם ח"רס. ובמכרי"ק (שורס ק"יה) והכ"ל כ"י
 י"ד (סי' רמ"ט) כ"יה ר' בירושלמי כ"י"כ"ה לשון
 וכ"י שגמל"א בירושלמי שקלים כ"י. ל"ח חמן בר ע
 למילף אורייתא וק"ר פ"ו ויכח ישראל אם שפ"ה
 ויבן סכלות מכ"ן אומר כ"ר"ש שמו"ב ל"חן דק"ס
 לנעדרס ללמוד חורס או לחולים פטיס מל"חן לבין
 כ"י כגמ"ס פנ"י"ס. ופ"י ב"י"ק בעל"ה (דף ר"ע פ"ב)
 כ"י כ"י כנישתח א"י"כ"ך ככל הקיט עסידו למיכ"י
 טו"כ"ל מילל"ס למיכ"י כ"י ללוח"ל לאסוקס הקיטין
 בלוח"ל וכו' פכ"יה וכו"י כ"י"כ בתקום ש"ל"י לחולים
 מנייס או ללמוד לנכרים ח"ח וגם ר"ל דל"ן כ"יה
 אופ"ק

במחיצה (ח"א סי' י"ח) שם כי גם לנדרים להחזיק
 להצדיק גיב מחפלים בעמחא של האריחל
 והבגל שם פוב דל וכנל ואם כ"י לו דרך משנה
 בה סוד הוא לכל הסידור לאתערם בהשאי לכויה
 להם דברים הנאמרים בלחשה ולא להדפיסו בספר
 שיהם המחפשת בטולם (ובדלוי הוא שלא כדה מהמחיל
 שהדפיסו בחלח אחרי פמירחו ז"ל).

ומ"ש בחוץ דבריו כי בלפירוס המחפשים יחשבו
 כי תקיפות דלחש הוא עסיקרי החסידות פכיל
 כנה במח כחמין בלדקתו דבריו האריחל כי החקישום
 בלחש הם מסוגלים לבעל הליכר דניש והשחחה זרשו
 במ"ש בפמיה ובסידורים ולפירי לחנם שפך פליכס
 חמחו וכלל בלדק העב בלפירוס כי תקיפות דלחש
 הוא עסיקרי החסידות. היינו שזכו מסוגל לשמירה
 כבדים כלל דל שיפין. וכן הוא בחמה. וכו' יסוד
 החסידות ולא כ"י לו להחיהם. ובערע לבעל החקישום
 האלו.

אמנם רחמי עמה בשרה מור ואכלות (אכל ברכום
 והדלות סימן כ"ב) כי שכתו קדושי מליון
 כפי המקובל בידם להקדוח גם בתקישות בלחש והפלה
 עם בשלשול להסיר דלח הוא הספק בחפלה פיי"ש
 ואולי הוא כן המוכב במדינתו גרוסיאל אלל האדוקים
 אולם במדינתנו לא שמענו שום מוכב כזה אלל שום
 צדיק שיכיו מקרים בתקישות דלחש (רק חוקשים בלי
 מקריא) והיו דלח לויסוף מלם בתקישות דלחש עוד
 להפסיק בחפלה לכויה מקריא. ותלמי היום כרה טולם
 שאומרים גם בלחש אחרי התקישות במ"ש בסידור
 האריחל שזכו לסדר החפלה לאפתי ברחמי שיחפלו
 תקיפתו או לרחמים ולרעון בעמ יפמדו במשפט
 ודלח נא בכה"ג (סי' הקל"ב) שמתנו כיהא הכני"א
 מלח לתקופ בלחש כי דלח ותמיד חמי עלי ששמעתי
 מוכב מהר"ש ן וליסוד ז"ל שהכב אביו הכבי בתיקופיל
 מלח לתקופ בלחש משום שמשע מהי מלח היו מחפלים
 בלחש והמנוע כשנעושים לסיים כבדכה אומר החון
 כבדכה בקול רם כדי שישמעו הקבל התקישות ותמע
 להכחם השלם כמוכרי"א אשמדיק ן' שאלני שפסס אמן
 אחר כבדכה ומל זה כביג משם והלאה מלח לתקופ
 בלחש פכיל הכני"ג ואם כי חן לא נוכחין ולא פוסקין
 טחי דכני"ג לבעל התקישות בלחש משום שאירע
 פיל להכחם כפי שמשע ומנה אמן מל כיום כבדכה
 בלחש מ"ש ים לרן מזה אם כביגל פנייה אמן בין
 כבדכות שיש לעשות ככה"ם ככיל אשר בשנייה אמן
 ים דישוח בראשונים שגם בין גוללה לחפלה לא היו
 אמן הפסק אם טונה. אחרי גאל ישראל מ"ש גרו
 כדי מלח ימש ככיל מהכני"ג כגם שהוא באותו כדכה
 בחפלה. מ"ש דאסוד לנחחלס להפסיק להקדוח לחוקם
 שהוא דבר שאינו לרן נחון כסוקם מתוך הסידור
 פ"כ בדלוי אסוד. ופשוט המוכב שבלחש חן השן
 מטיים כבדכה בקול רק כגושו לשם דוסק מיד וידעו
 כצדור לשמוע התקישות:

סימן ל"ח

76 ע"ד שכתב בשרה חכ"י כ"י (ח"א סי' י"ח) להחיר
 לבנה בקבלתה. והנה במחנה"ה דבריו ז"ל
 שחסיים מ"ש שכתב יסודו דבין ביהכ"ג כ"י מ"ש
 דרבנן דוחס ש"ש ולי"ח דרבנן (דשבו) דשבו שא"ן
 ט פמ"ס משלח ישראל רק שאומר ל"ו כערב שנה
 פיי"ש. ותל"ד ש"ש לפקפק כ"כ"ה מל דבריו ש"ס
 דגם אם נאמר י"נחש"ב בה כמו שליחות. כגם שספ"י"ס

ש"א מנחה ג' א"ג
 כ"ג ל"ג ר' א"י א"י ש"י נ"א צ"ל

שאלות ותשובות סימן ל"ח לי"א מנחת אלעזר

הוא יסב ויבין להאמרו מרובת ובין יסלוח רק שיבי
 ביה יסב ויבין ותתקן עיניו להפיל צו כמו שנראה
 מפשטות הלשון כח. וכתיב: ויהי צו הלכות כתיב
 ויהי פתיח גי. וגם כדו שלא יסמרו ח"ע ולא שזי
 פלוגתא בין הוסיק והירושלמי וגם ללא יסמרו ח"ע
 דברי הוסיק בפלגו בצד השני (דף כ"ט ע"א) דליתמר
 וליטן מסמל דלית דליתמר בהן כהה נבנה לו
 מיר וגו' ונעשה לו עם וצטן בהו כנפוח ומרשה
 הוויין בהן מיה ופמרה על ריחי ולא להמח דה'
 אלא למיעבד להן עם הוסיק ונעשה לו עם וסמיר
 מסמירין על ישראל וירי פכליה ואם י' אלאמר בשום
 צד הפלגה (סי' ח') בצוף השמי' הביא מזה רמי
 לאמר המגדל על גג זיכר ונשען עיני עם ונבנה
 לו מיר (היינו סופא דקרא ומגדל וראשו בשמים)
 יתפ חרתי ח"כ למיעשה מיני' דלם כונה חסר
 בלנד להמגדל סוה אסור למשה מה זה דאמר ולא
 לשמח דה' משמע אם טעמו לשים מוחר ויהי מלאה
 ואלה מגדל וצין. הסדשים (כדך הכפרים וטובה להם)
 אסור כמו שביאר אלאמר עם בחשוי. גם אם כונה
 כפי דבריכם לשים. מיע היו בכלל נעשה לו עם
 ולא במגדל דוקא אלא כל צין הוסיפה יהודי והולואה
 רעה ככל וצפי בשלה מיירי חוסר רק מבנין פשוט
 יתפ ומתוקן ככל ולא סמרי אכדדי ואיש וצטן ופיין
 בדבריט במחיה (ח"א סי' י"ז). כתיב לפי מה אין
 מלאה צצין זיכר כהודור כי כתיב להם מקום
 להפיל בלתי. ודפ וצור.

סימן ל"ח

יש לחקור בשאלה מהו החיוב הנשיר היינו כיה
 צד שחיסה שפלה לתך רוטב נכילה ובלמה
 מחליסור ואחרי נפלה החחיכה כהוא לתך רוטב
 הוסיק וסנה אמרי' בחולין (דף ל"ז ע"ב) בדידי
 משפתיק דלי במה ונפק מינה מנה ידפיין ושקין
 כן בש"ס (סי' כ"ח ע"ד) דליך ששים כנגד כל
 החיסור. אמנם נשך רוטב נשירה אחרי ולא ידפיין
 צרידור אם כי ששים כנגד החחיכה טלה אך זאת
 טבל לשפר צרידור לפי אומדן דעהו שגם אם לא
 הי' ששים כנגד החחיכה טלה מריס לא חסר משיפור
 ששים רק משכו בלחון שפרס עגד הכבל מרוב
 חיסור בהחחיכה לנגד זה הי' צדאי ששים דלא גם
 אם הי' חסר מהשיפור ששים כנגד כל החחיכה לא
 הי' חסר רק מעט מחסיר כפי ופרס פון שהחחיכה
 לא בלטה כנגד טולה לנמרי דלא לטיין סך מקום
 צד החחיכה פלטה אלא החכמים לא רע לחלק וכוון
 דליח לחלק ולשפר פ"ד אמרי' דליתין ששים כנגד
 טולה אבל בלמה ידפיין דנס בפחות קלה משיפור
 ששים כנגד טולה ית פריס ששים כנגד מה שבלטה
 רוטב חיסור. וסנה בשאר חיסורים לא אמרי' חחיכה
 נעשה נכילה כדפסקי' בסי' ל"ב (סי' י"ד) וגם ל"ב
 גם לר' המחמירים דפיל חרי כשאר חיסורים מיע
 לא הי' רק דרבנן כתיב שם כה"ך (סי' י"ב) בשם
 האגור וא"כ ל' בשפיקו לקיילא כשאין מסחפין אם
 ית ששים כנגד מלו משמע חניי רק בשאלה חסיב
 בה כיון דלא ידפיין לשפר כזה בלם וכיטי כזה
 דנפיק מיני' פ"ד אחיל דנגד כולה משפתיק וגם
 לדעה רשי' דפסם כשיקר דרבנן מ"מ גזרו כזה שפ"ד
 גם כשנפל מבשלי' פון דכא בלמה חסרון ידעוהו
 ליעד כמה בלמה מאכ"כ בשאלה דין דכא צריד
 דמריס משכו הלו לא יחסר. צדאי מששים כנגד כל
 מה שבלטה דלא כבשר לטיין סך וצדאי שומר
 במקומו ואחיל שבלט כמו שבלט ספוג ד"א דכרי חוין
 דלא נפחה ופריס גם אם ית פחות מעט משיפור
 הכשר היינו החחיכה טולה ית צדאי ששים כנגד מה
 שבלטה חיסור נמי. אלא שחול לא חילקי בדבריכם
 דלי' נחה דכריך לשיפורין ותורת כל אי יתי' בידו
 כפי שישפר בלבו ואומדן דעהו פ"ד משום לא פלוג
 אמרו כן ופוי' בש"ך (סי' ל"ח סי' ט') אי' כתיב
 ספק היינו כשנשך וכו' ספק שזא הי' באזה ששים
 גם כנגד כל החחיכה וא"כ הי' ספק דרבנן דלאיק
 לקולא כדפסקין כפי ל"ח (סי' י"ב) למיין נשך
 פי"ש וא"כ ית להחיר. או יל כיון דלא ידפיין ברוב
 שפמים כמה בלמה וכמה נפיק מינה אי' כפי בלמה
 ובעלם ספיקא דאורייתא (דאן פסקין כרי' דפסם
 כשיקר דלי' ורין ששים מסי' במבשלי' וכוון דאן
 מסקין כפרש"י דפסיקא דלי' מביח למחיר אי' מסי'
 מיה הוא כן אך צרידור בשאלה טלה טרפ לו
 צרידור מריס דנגד הכבלם כה טדאי ית ששים כפי
 לפי צרידור אומדן דעהו וכבר יאט מירי דלי'. (גם
 ח"כ

והיינו כפי ח"כ ופמרה על ריחי ולא להמח דה'
 אלא למיעבד להן עם הוסיק ונעשה לו עם וסמיר
 מסמירין על ישראל וירי פכליה ואם י' אלאמר בשום
 צד הפלגה (סי' ח') בצוף השמי' הביא מזה רמי
 לאמר המגדל על גג זיכר ונשען עיני עם ונבנה
 לו מיר (היינו סופא דקרא ומגדל וראשו בשמים)
 יתפ חרתי ח"כ למיעשה מיני' דלם כונה חסר
 בלנד להמגדל סוה אסור למשה מה זה דאמר ולא
 לשמח דה' משמע אם טעמו לשים מוחר ויהי מלאה
 ואלה מגדל וצין. הסדשים (כדך הכפרים וטובה להם)
 אסור כמו שביאר אלאמר עם בחשוי. גם אם כונה
 כפי דבריכם לשים. מיע היו בכלל נעשה לו עם
 ולא במגדל דוקא אלא כל צין הוסיפה יהודי והולואה
 רעה ככל וצפי בשלה מיירי חוסר רק מבנין פשוט
 יתפ ומתוקן ככל ולא סמרי אכדדי ואיש וצטן ופיין
 בדבריט במחיה (ח"א סי' י"ז). כתיב לפי מה אין
 מלאה צצין זיכר כהודור כי כתיב להם מקום
 להפיל בלתי. ודפ וצור.

והיינו כפי ח"כ ופמרה על ריחי ולא להמח דה'
 אלא למיעבד להן עם הוסיק ונעשה לו עם וסמיר
 מסמירין על ישראל וירי פכליה ואם י' אלאמר בשום
 צד הפלגה (סי' ח') בצוף השמי' הביא מזה רמי
 לאמר המגדל על גג זיכר ונשען עיני עם ונבנה
 לו מיר (היינו סופא דקרא ומגדל וראשו בשמים)
 יתפ חרתי ח"כ למיעשה מיני' דלם כונה חסר
 בלנד להמגדל סוה אסור למשה מה זה דאמר ולא
 לשמח דה' משמע אם טעמו לשים מוחר ויהי מלאה
 ואלה מגדל וצין. הסדשים (כדך הכפרים וטובה להם)
 אסור כמו שביאר אלאמר עם בחשוי. גם אם כונה
 כפי דבריכם לשים. מיע היו בכלל נעשה לו עם
 ולא במגדל דוקא אלא כל צין הוסיפה יהודי והולואה
 רעה ככל וצפי בשלה מיירי חוסר רק מבנין פשוט
 יתפ ומתוקן ככל ולא סמרי אכדדי ואיש וצטן ופיין
 בדבריט במחיה (ח"א סי' י"ז). כתיב לפי מה אין
 מלאה צצין זיכר כהודור כי כתיב להם מקום
 להפיל בלתי. ודפ וצור.

שוב רחמי בלתי חר (בדבריו כפי הקרי' סיים
 עם שאין דעהו נחה כביח קבלתה גם בפיר

שאלות ותשובות

מדהר"ם ש"ק

כולל שלש מאות וארבעים וחמשה תשובות בענינים שונים . רובן על שלחן ערוך אורח
חיים כל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה אאמיו כבוד הרב הגאון המובהק רבן של ישראל
בזעניא קדישא כבוד קדושת שמו תפארתו מוה"ר **ב"ש** **שי"ה** מברעוואווע וצוקליהה . הי'
רועה צאן קדשים עדרת הי' דקהל יערנין ערך כ"ד שנה . ובקיק חוסט זרחה שמשו קרוב
לשמונה עשרה שנה ושם חלקת מחוקק ספון :

וואת הברכה אשר השאיר אחריו . יותר כאלף שאלות ותשובות על די חלקי השי"ע . חיבור גדול על התרי"ג
מצות . חידושים על רוב מסי' השי"ם כדף לרף ככ"ט . ועל רוב סוגיות השי"ם על כל סוגיא וסוגיא פמה
קונטרסים . מלבד חידושי אנדה ומפרי טוסר הרבה מאוד :

נדפס בהתאמצות והוצאות צאצאי המחבר היה הרבני המופלג מוה' **יוסף שי"ה** בן המחבר
והבחור החרוץ ושנון כמר **אליהו** . ואחיו הבחור **חיים** בני הרבני המופלג מוה' **חיים**
שי"ק ד"ל בן המחבר וצוקלליה :

אדם אוסר דבר שלו על אחרים וח"ו להדפיס עוד הפעם בלא רשות ממנו י"ח המחבר וצוקלליה :

מונקאטש

נדפסו המסונח של הניד מוה' **פנחס בלויער** בהרכני החסיד מוה' **דוב בער** ז"ל מדאראנ

לשי"ק

תמ"ר

בשנת

Munkács, Gedruckt bei Pinkas Blayer 1880.

ספר
גנזי המלך

והוא חיבור מקיף על הילכתא רכתא לשבתא
עניני שכירות וקבלנות ואמירה לעכו"ם

בנוי על סדר הסימנים שבשו"ע
 מסימן רמ"ג - רנ"ב, וסוף סימן רנ"ג

פורש את השמלה ומחוויר את הדברים
 לאסוקי שמעתתא בצילותא, ויש בו
 משום עזר רב בהצעת כל ענין בטוב
 טעם ודעת, להכניס את המעיין ולסלול
 נתיב בסבך הענינים והסברות השונים,
 מתוך בירור והצעת שיטות רבותינו
 הראשונים והאחרונים, דבר דבור על
 אפניו, בליווי הארות והערות ומילתא

בטעמא

חלק א' א

בעזרת החונן לאדם דעת
 מאת

מרדכי צבי זילבער

שבט תשס"ח
 מהדורה חדשה מורחבת - זכרון דוד

סימן כג

בענין אם אסור לבנות בתים וביהכנ"ס כשדרך כל
העיר בקבלנות משום חילול ה'

- א] להמג"א דבנין ביהכנ"ס אסור משום חילול ה' נראה דה"ה בבנין בתים
- ב] להפמ"ג צ"ל דאין בבנין בתים ח"ה
- ג] שיטת החת"ס דעכשיו ליכא ח"ה, וצ"ע על המג"א דסברתו נראה נכונה
- ד] הח"ה הוא בעיני הגוים ולא העובדא שאין אנו שובתים כמותם, לכן עדיין קשה על המג"א
- ה] צ"ל להמג"א דכיון שהיא מלאכת שמים יש ח"ה גם בזמנינו בבנין ביהכנ"ס
- ו] עוד יישוב שהחת"ס מודה להמג"א, דבבנין ביהכנ"ס יש פירסום גדול בדבר של רבים
- ז] מממש"כ המג"א לענין הזבל מוכח כהיישוב הב'
- ח] מתשובות אחרות מוכח שהחת"ס אוסר בנין ביהכנ"ס כהמג"א, ומטעם הב' הנ"ל
- ט] החת"ס התיר בשעת הדחק גדול דליכא ח"ה, והפמ"ג מתיר בזה אף במקום ח"ה
- י] דעת הרב נראה כהחת"ס דבשעה"ד גדול ליכא ח"ה
- יא] דברי האבנ"ז תמוהים, וכן תמה המנחת אלעזר
- יב] יישוב קושיית המהר"ם שיק

בשו"ע סימנים אלו מבואר דמעיקר הדין מותר לשכור נכרי לעשות מלאכתו בקבלנות, וכל הנידון לאסור הוא רק ככה"ג דיש חשש מרה"ע, ולפי"ז הוה מבואר דבמקום שהדרך לבנות רק בקבלנות דליכא משום מרה"ע יהא מותר, אמנם כהפוסקים מבואר דיש לחוש באיזה אופנים לחילול ה', ונבאר הדברים, וזה החלי בעזה"ת.

הרחוב והעכו"ם עושים המלאכה בשבת ואע"ג דמלאכה דאורייתא כדאמרינן היתה לו גבשושית ונטלה חייב משום בונה דמתקן הרחוב, וצריך לומר דגדול אחד הורה להם כך משום דבשל רבים ליכא

76 להמג"א דבנין ביהכנ"ס אסור משום חילול ה' נראה דה"ה בבנין בתים
א] הנה המג"א ס"י רמ"ד (ס"ק מ') כתב וז"ל: פה בעירנו נוהגין היתר לשכור עכו"ם בקבלנות ליקח הזבל מן

הישראל ומסרו לו וזהו הגמ' דמ"ק כנא. ג] לא קצץ ראל בכיתו ושוחק ז אדעתא דישראל.

וההגמ"ר כראשם בקצץ כל שנוטל כיתו של הישראל וכוואר להביא רא"י בשבת אסור גם דההגמ"ר דמיירי 'טול בחפצים של צץ, כש"כ במסור גם בקצץ ודו"ק.

חשדא וכו', וא"כ הי' נראה להתיר לבנות בית הכנסת בשבת בקבלנות, ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו כי בזמן הזה אין העכו"ם מניחין לשום אדם לעשות מלאכת פרהסיא ביום חגם ואם נניח אנחנו לעשות איכא חילול השם, אבל תיקון הרחוב אין נקרא על שם הישראל כ"כ, ומ"מ במקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל, עכ"ל המג"א.

מדבריו מבואר דאף שבשל רבים לא חיישינן לחשדא [דלא יחשדו לרבים שיחטאו, יעוין מחצית השקל], מ"מ במקום חילול ה' אסור, ולכן בדבר של פרהסיא כגון בנין ביהכנ"ס אסור אף דבשל רבים ליכא חשדא.

ובהשקפה ראשונה הי' נראה, לדבריי המג"א ה"ה בכל בנין בית בקבלנות אסור מהאי טעמא, אף דליכא חשש מרה"ע², כגון שכל בני העיר בונין בתים בקבלנות, [לשיטת המג"א (רמ"ד סק"ה) לפי מה שדייק הפמ"ג (616 אום ה') מדבריו דכה"ג ליכא חשש מרה"ע, משום דס"ל דהטעם באיסור קבלנות הוא כמ"ש בהמ"מ (פ"ו דשנת ה'י"ד) דקבלן לא דמיחזי להו לאינשי כשכיר יום, רק שיחשדו ששכיר יום הוא. ודלא כמו שדייק הפמ"ג שם מהר"ן (ע"ו ספ"ק) שפירש מיחזי כשכיר יום, שהעולם אינם יודעים לחלק בין קבלנות לשכיר יום. והנפק"מ בין הטעמים מבואר היכא דנתפרסם שמנהג המקום לשכור רק בקבלנות לשנה, דלהר"ן אסור

ולהמ"מ שרי, ע"ש] מ"מ אסור מטעם חילול ה', דכל שהמלאכה מפורסמת, כמו מחובר שמלאכת פרהסיא היא, יש חילול ה'.

להפמ"ג צ"ל דאין בבנין בתים ה"ה ב' אלא דאם זה נכון לדינא, נפלאו דברי הפמ"ג שכתב הנפק"מ לדינא בין הטעם דהר"ן להטעם דהמ"מ בנתפרסם כל העיר בקבלנות, וכחב זה גם אליבא דהמג"א (סק"ה), ואם להמג"א בכל מלאכת פרהסיא יש חילול ה', [ואף דבשל רבים ליכא חשדא, מ"מ יש חילול ה' ולכן אסרינן], הרי אין שום נפק"מ לדינא דלכו"ע אסור, ואין חילוק רק בטעם וסברת הדברים.

ואף די ש' לומר דנפק"מ היכא דהגרים מניחין לעשות מלאכת פרהסיא ביום חגם, [וכמו שהוא בזמנינו אלה], אולם מדסתם הפמ"ג נראה דס"ל דאין חילול ה' רק במלאכת פרהסיא של בנין ביהכ"נ והדומה לזה שהבעלים הם הציבור, ולא בכל מלאכת פרהסיא של בנין בתים השייכים לאנשים פרטיים.

והטעם י"ל, דכיון דהמג"א פ"א דהחילול ה' הוא משום שהעכו"ם ביום חגם אין מניחין לשום אדם לעשות מלאכת פרהסיא, ואם נניח אנתנו לעשות יש חילול ה', ס"ל להפמ"ג לדבר פשוט דאף ביום חגם יש אנשים שאינם נזהרים ממלאכה כזו לצורך עצמם, לכן אף

ג. ובהסבר הדבר דכשכל בני העיר בונים בקבלנות ליכא חשש מרה"ע ולא חיישינן למרה"ע דאורחיס כמו שמצינו בס"י רמ"ד ס"א (בהג"ה), דאפי' בדר ביחודי בין הגוים חיישינן לאורחיס ע"ש, כבר הארכנו בזה בקונטרס הפתיחה (שער כ') ע"ש דבר דבור על אפניו בעזה"י.

אם ידאו אנשים פר בשבת ע"י גוים ליכ בנין ביהכנ"ס שהוא יש חילול ה' אם בשבת, נמצא דהחיל שמפורסם שהוא של לקיחת הזבל אם הי

שיפת החת"ם דעכו על המג"א דסב

ג. ונראה דחילוק ז בתשובות

בקונטרס הפתיחה (שכתב בחאו"ח (פ"מ) ע"י שנפרצו ישראל ו בימי הקור והוצרכו ב

החורף ע"י גוים, ו כעו"ה שהגוי עוה בשבתות הרבה בשב סוברים כי כך הוא לא יעשה אבל אומר כאן חילול ה' וכו' ע מנטרי ישראל

ולכא' קשה דמו להיפוך נ במקום רבים דליכא חילול ה' איכא, בפשיטות דהיום שא הקרים מעשים בכל בית החורף וכיוצא

ג. אולי י"ל דהחת"ם ז ע"י דקא נסתלק החש מיכא פכמה מקומות או ג. דאף דאכתי קצת מ

שמקום מושבו של המג"א הי' בפולין שהוא מארצות הצפון הקרים יותר ממקומו של החת"ס. [ולא מסתבר כלל לומר דהחת"ס לא אמר סברתו רק בזמנו ממש, דכמו בזמנו כיון דהי' קר ביותר הוצרכו לומר לגוים, ומשו"ה אין חילול הי"ד, ה"נ בזמן המג"א ג"כ הי' נוהגין לומר לעכו"ם להחם ול"ש חילול ה']. ולפי"ז מהמג"א הנ"ל מפורש דלא ס"ל כסברת החת"ס, אלא דאיכא ח"ה גם בזמנינו.

הח"ה הוא בעיני הגוים ולא העוכרא שאין אנו שוכתים כפותם, לכן עדיין קשה על המג"א

דן וכדי להבין שיטת המג"א נראה לכאר דהמג"א סבירא ליה דהחילול הי' אינו מה שעכו"ם אומרים שהם נוהרים ממלאכה כיום חגם, והיהודים אינם נוהרים ביום חגם - דהיינו שבת, דזה אינו חילול הי', וכסברת החת"ס בזמנו ובמקומו וכ"ש במקומו של המג"א. אלא לשיטתו החילול הי' הוא משום זה גופא שיראו הגוים שיום חגם שלהם חמור דינו אצלם יותר משבת שלנו אצלנו. ואין לומר דמ"ש המג"א חילול השם אין הפי' שחוששים על מה שיראו הגוים וכו', רק עצם הדבר שיש מושג כזה שהם ינהגו יותר חומרא ביום חגם ממה שאנחנו נוהגים ביום השבת קודש שלנו חילול הי' הוא". דהא כפי הנראה הגדולים שלא רצו להתירו שהביא

אם יראו אנשים פרטיים עושין מלאכתן בשבת ע"י גוים ליכא חילול השם, אבל בנין ביהכנ"ס דהוא של רבים בזה שפיר יש חילול הי' אם יניחו לעכו"ם לבנות בשבת, נמצא דהחילול הי' הוא רק בדבר שמפורסם שהוא של רבים כביהכנ"ס או לקיחת הזבל אם הי' נקרא ע"ש ישראל.

שיטת החת"ס דעכשיו ליכא ח"ה, וצ"ע על המג"א דסברתו נראה נכונה

ג] ונראה דחילוק זה מוכח גם מהחת"ס בתשובותיו [עיי' מזה לעיל בקונטרס הפתיחה (שער א' פ"א) באורך]. שכתב בחאו"ח (סימן נ"ט), דבזמנינו אלו ע"י שנפוצו ישראל בארצות הצפון הקרים בימי הקור והוצרכו בשבת להחם תנור בית החורף ע"י גוים, ועי"ז רבה המכשלה בעו"ה שהגוי עושה מלאכות הרבה בשבתות הרכה כשבילים וגוים שבמדינתנו טוברים כי כך הוא שמירת שבת, ישראל לא יעשה אבל אומר לגוי ועושה, א"כ אין כאן חילול הי' וכו' ע"י גוי שלא יאמרו לא מנטרי ישראל שבתא, ע"כ.

ולכאן קשה דמהמג"א הנ"ל מבואר להיפוך מדברי החת"ס, דאף במקום רבים דליכא חשדא, מ"מ משום חילול הי' איכא, ואילו החת"ס כתב בפשיטות דהיום שאנחנו נמצאים בארצות הקרים מעשים בכל שבת שהגוים מחממים בית החורף וכיוצא בשביל ישראל, וידוע

גד. אולי י"ל דהחת"ס דייק לכתוב: ועי"ז רבה המכשלה שהגוי עושה "מלאכות הרבה" בשבתות הרבה, ועי"ז דוקא נסתלק החששא דחילול הי', משא"כ בזמן המג"א לא נשתמשו בגוי רק להחם, אולם באמת מוכח מכמה מקומות אחרים דהחת"ס אינו חושש לח"ה גם בזמן המג"א כמו שיתבאר לקמן.
נה. ואף דאכתי קצת מן התימה דלא העיר החת"ס דמהמג"א הנזכר מוכח דפליג על יסוד החילול הי'

המג"א הוא השו"ת הררי קדם (סי' מ') וכמו שמצוין בשו"ע הנדפס מחדש [הוצאת הדרת קודש], שנדפסה שם תשובת הג"ר יצחק איילינבורג אבד"ק ליסא [מהדור שלפני המג"א] שכתב בזה"ל: ובר מן דין אין לנו חילול ה' גדול מזה שביום חגם אינם עושים מלאכה השייך לא להם ולא ליהודים, וביום השבת יעשו מלאכת היהודים דבר השייך למחובר וכו', ומה גם אחינו דרים בין הנכרים ויש לנו קיומים מן המלכים ושרים שלא לדין אותנו ביום הש"ק ורע בעיניהם "כשרואין" שישראלים אינם נזהרים בקדושת שבת, יש לחוש ח"ו דלא תיפוק מיניה חורבא וכו', ע"כ.

הרי שהחילול ה' הוא מה שהגוים יראו בעיניהם שאין אנחנו נזהרים בקדושת שבת כמו שהם [להבדיל] נזהרים ביום דתם. וכן מבואר ג"כ להדיא בשו"ע הרב (פ"ק מ' וז"ל: ומטעם זה יש להתיר להניח לנכרים לבנות בית הכנסת בשבת אם הוא מקום שמפורסם בו דרך בנין הבתים ע"י אומנים קבלנים וכו', ומ"מ אין להתיר אלא בשעת הדחק וכו' אבל שלא בשעת הדחק אין לוהתיר מפני חילול ה' "בעיני" הנכרים שהם אינם מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא וכו' ע"כ, הרי דנקט ג"כ כפשוטו שהחילול ה' הוא בעיני הגוים.

ודאתינא להכי, שהחילול ה' הוא משום שהגוים רואים שאין אנו מחמירים בשב"ק שלנו כמו שהם מחמירים ביום חגם, א"כ צ"ד איך חששו המג"א

והגדולים שלפניו לחילול ה' ע"י בניית ביהכנ"ס, הרי בלא"ה כבר רואים הגוים שמעשים בכל שבת שמשתמשים בהם, ולכאור' סברת החת"ס חזקה.

צ"ל להמג"א דכיון שהיא מלאכת שמים יש ח"ה גם בזמנינו כבנין ביהכנ"ס

הו ומכל זה נראה מוכרח כמש"כ בתחילת דברינו, דע"כ צריכים לחלק בין בנין בית של איש פרטי דבזה אין חילול ה' מהטעם שכתב החת"ס, ובין בנין ביהכנ"ס דבזה יש חילול ה'. וכיארור הדברים ע"כ אינו כמש"כ לעיל לחלק בין בנין פרטי ובין ביהכנ"ס, דבבנין בית פרטי כיון דגם ביום חגם יש יחידים שעוברים על דתם, יתלו שכן הוא אצל היהודים ג"כ, ובדבר של רבים שא"א לתלות כן חיישינן לחילול ה', דהא מבואר בדברי החת"ס להדיא דאין שום חילול ה' בזמנינו, דיודעין העכו"ם שרק הישראל עצמו אסור בעשיית מלאכה בשבת, ולא כשעושה ע"י שליח נכרי כנ"ל, ולפי"ז לכאורה ה"ה בבנין ביהכנ"ס היה להם לומר כן, דאין לחלק ביניהם. אמנם מהמג"א מבואר להדיא דיש חילול ה' בבנין ביהכנ"ס אף שהגוים יודעין דמעשים בכל שבת שמשתמשינן עמם, ובע"כ דיש חילוק אחר בזה, וצ"ע.

אכן נראה שהחילוק הוא באופן אחר קצת, דבבנין ביהכנ"ס כיון שהוא למען כבוד שמו יתברך, סבורין העכו"ם דבשבת יום מנוחתינו אין כבודו להתעסק

וממילא יש נפק"מ להלכה ביניהם, מ"מ אכתי מתוך הדוחק היינו יכולים לומר דפליגי ביסוד החילול ה', ולעולם גם המג"א מודה דלגבי העכו"ם עצמם ליכא חילול ה'.

בבנינה כלל אף בית פרטי או ש דעי"ז יש חסרו' שא"צ רק ש ממלאכה ולא הו בשביל דבר ה לדעתם שוה מנוחתם, ליום מנוחתם, מניחין שום אד כן הם סבורים יום מנוחתינו נה וכיוצא

עוד יישוב ו דבבנין ביהכנ"ס

ו ונראה עוד, לדבו

בדעת הפמ"ג. ו מה ששייך לדב להתעסק בו ביח עצמו ובין ע"י נראה כדבר חי ביותר פירסום ולזול שבת וח דבבנין בתים פו רק שהישראל יעשה

נמצא דעיקר להחת

הא דיש יותר משום דהוי דבר דאין ראוי להת קדשינו. או אנ משום דהוי דו העכו"ם דאין ו

ידיהם, והנפק"מ בין הפירושים פשוט, בדבר של רבים שאינו דבר של קדושה וכיוצא.

ממש"כ המג"א לענין הזבל מוכח כהיישוב הב'

זו והדרך הב' [להחת"ס בשיטת המג"א] נראה עיקר, דהא המג"א חילק בין בנין ביהכנ"ס ולקחת הזבל מן הרחוב, דבנין ביהכנ"ס דבר מפורסם וכו' אבל תיקון הרחוב אין נקרא על שם הישראל כל כך, ע"כ, נמצא דאם היה נקרא ע"ש הישראל הי' אסור אף תיקון הרחוב. הרי מזה דאין הדבר תלוי במלאכת שמים, רק בדבר פרהסיא ששם ישראל נקרא עליו, וע"כ כהחילוק הב' דלא אסרינן מידי דבפרהסיא כגון בנין בתים סתם [דנקרא בסימנים אלו מלאכת פרהסיא כמבואר באורך בהראשונים והפוסקים סי' רמ"ד], אלא דווקא בנין ביהכנ"ס וכל כיוצא ששייכים לרבים, דכיון דיש בהם עסק גדול, טוברים העכו"ם שאינו כבוד שבת להתעסק בדבר זה כל עיקר, כמו ביום חגם ודו"ק.

סתשוכות אחרות מוכח שהחת"ס אוסר בנין ביהכנ"ס בהמג"א, ומטעם הב' הנ"ל

ח] והאמת היא שהחת"ס עצמו לא כתב סברתו רק בבנין סתם בתים [אף דלכאורה לסברתו היה לנו להתיר גם בנין ביהכנ"ס], עיין שם (סימן ס"א) וכן בח"ו (סימן מ"ג) כמו שנבאר להלן, דאסר לבנות חומות בית הקברות שהקבלנים א"י אינם רוצים לשבות ממלאכתם ב' ימים זה אחר זה, יום ש"ק ויום אידם, דגם בזה איכא חילול ה'. [וכתב שם עוד חידוש:

בבנינה כלל אף על ידיהם. דבשלמא לבנות בית פרטי או שאר מלאכות, אינם סבורים דעי"ז יש חסרון ביום מנוחתינו וסבורים שא"צ רק שהישראל עצמו ישבות ממלאכה ולא העכו"ם כנ"ל, אבל להתעסק בשביל דבר השייך למען כבודו ית', לדעתם שוה ממש יום מנוחתינו להבדיל ליום מנוחתם, וכיון דביום מנוחתם אין מניחין שום אדם להתעסק בשבילם, כמו כן הם סבורים שאינו מן הכבוד שבשבת יום מנוחתינו נתעסק כלל [אף ע"י עכו"ם וכיוצא] בבנינו, ודו"ק.

עוד יישוב שהחת"ס מודה להמג"א, דבבנין ביהכנ"ס יש פירסום גדול בדבר של רבים

ו] ונראה עוד, דיש לבאר שיטת המג"א לדברי החת"ס גם כעין מש"כ בדעת הפמ"ג. והוא, דהעכו"ם דעתם דכל מה ששייך לדבר של רבים, אין מהראוי להתעסק בו ביום השבת, בין ע"י הישראל עצמו ובין ע"י שלוחו גוי, דבשל רבים נראה כדבר חשוב וגדול ביותר, ונעשה ביותר פירסום ועסק גדול, ובעיניהם יש זלזול שבת וחילול ה' בדבר כזה, ואף דבבנין בתים פרטיים טוברים דהעיקר הוא רק שהישראל עצמו ישבות, ולא שלא יעשה העכו"ם בשבילו.

נמצא דעיקר החילוק בין הב' דרכים להחת"ס לשיטת המג"א הוא, אם הא דיש יותר חילול ה' בביהכנ"ס הוא משום דהוי דבר שבקדושה והגוים סבורים דאין ראוי להתעסק בו ביום חגיגו, שבת קדשינו. או אם החילול ה' ביותר הוא משום דהוי דבר של רבים, ובזה דעת העכו"ם דאין הראוי להתעסק בו גם על

בניית הגוים בהם,

מים

מש"כ דע"כ פרטי ות"ס, ה'.

לעיל בבנין וידיים

אצל

וא"א

בואר

ל ה' וראל

ולא

פי"ז

להם

מנם

ה'

שים

ריש

זחר

זוא

י"ם

סק:

לול

דאין חילוק בזה אם הבהכנ"ס הוא נבנה על קרקע ישראל או על קרקע של גוי המשכיר לישראל כיון שהבנין הוא של ישראל יעו"ש.

ובאמת מזה גופא נראה דהעיקר כהדרך הב' שכתבנו, דהא בנין ביה"ק אינו בנין של כבוד שמים, ועכ"ז נקט לדבר פשוט דלהמג"א יש לאסור, וע"כ שהבין בדעת המג"א שכל בנין של רבים אסור מטעם חילול ה'.

החת"ס התיר בשעת הרחק גדול דליכא ח"ה, והפמ"ג מתיר בזה אף במקום ח"ה טו **עוד** יש להעיר בהאי ענינא מסוף התשובה שם, שכתב וז"ל: אך בכל זאת נ"ל כיון דהך דח"ה בבנין ביהכ"נ לא הוזכר בפוסקים אלא מג"א כתב כך מדעתיה דנפשיה, והגם שעשיתי לו סמוכי וכו' מ"מ נ"ל הוא לא אמרו אלא אם לא יתבטל בנין ביהכ"נ לגמרי ע"י שיהוי, אבל אם איכא למיחש ח"ו לביטול הבנין לגמרי, ומכ"ש הכא בחומות ביה"ק שהמתים הקבורים שם מוטלים מכבר בבזיון גדול, וטעמא נ"ל דבכה"ג ליכא ח"ה דידוע הוא שגם הם ביום אידם בוני ועושי כל מלאכת פרהסי בעת הצורך שא"א לדחות בימי המלחמה וכדומה, ושוב מצאתי בבאר היטב סי' רמ"ד (פק"ה) כ"כ מדעתיה דנפשיה בלי שום טעם וראי', היות כן נ"ל אם האמת הוא כן דאיכא למיחש לביטול בנין לגמרי יש להתיר בקבלנות וכו' וכל למעוטי כח"ה עדיף, עכ"ל.

וכסברת החת"ס והבאר היטב מבואר גם בשו"ע הרב (סי' רמ"ד ס"ה ה"ל),

שכתב: ומטעם זה יש להתיר להניח לנכרים לבנות בית הכנסת בשבת אם הוא מקום שמפורסם בו דרך בנין הבתים ע"י אומנים קבלנים וכו'. ומ"מ אין להתיר אלא בשעת הדחק כגון שיש חשש שמא יתבטל בהמשך הזמן בנין ביהכ"נ לגמרי מחמת רשעת הנכרים, אבל שלא בשעת הדחק אין להתיר מפני חילול ה' בעיני הנכרים וכו' ע"כ. מבואר ג"כ דכל יסוד דברי המג"א הוא בכה"ג שאין בו צורך גדול, הא במקום שיש צורך גדול של ביטול ביהכ"נ מותר.

והנה בהרב אינו מפורש אם נקט כסברת החת"ס לגמרי, דבמקום צורך גדול אין שם חילול ה', ומפני שגם הנכרים ביום חגם אינם שובתין במקום צורך גדול, או אם נקט דאף אם יש כאן חילול ה' מתיר משום שעת הדחק, דצרכו גדול ודוחה הח"ה.

אולם בדברי הפמ"ג מפורש דסובר דאף אם יש כאן חילול ה' מ"מ מתירין במקום מצוה רבים, נפי', לא דמוכרח שהפמ"ג חולק גם בהציור של החת"ס עצמו, וס"ל דבנידון החת"ס איכא חילול ה', ולזה אין שום משמעות לכאן או לכאן, ושפיר י"ל דגם הפמ"ג מודה דבכה"ג אינו נחשב חילול ה' דגם הגוים אינם שובתין בשעת הדחק. רק דמדברי הפמ"ג מוכח דביסודו חולק על החת"ס, דבשעת הדחק אף בכה"ג שיש ח"ה מותר דמצוה רבים עדיף לדחות הח"ה, וגם שחולק על הרב ז"ל.

והוא, דיעוין בפמ"ג סי' רע"ו (א"ל א"ח ס'), שכתב ג"כ כדעת גדולי האחרונים הנ"ל: דכשיש חשש עיכוב ולא

יניחו אח"כ נ אף בשכירות בקבלנות, ומצ הרי דצידד לו כהרב דמפורי במפורסם שז [ומשום דרק ו מרה"ע התיירו שאסור משום הדחק]. ומזה, שאין שום חז או אף באינו דמ"מ אין כז וח"ה דאיסורנ כנראה דפשיט מצוה רבים נראה דהיינו ו מסתפק אם נ אבל אם כל ו מרה"ע אף דז דאיכא מרה"ה לכא"ו ס"ל בנ והחילוק בזה איסורים של הדין. ועכ"פ וסובר דאף **והנפק"מ** או דווקא משום היכא דודאי י וכגון דידוע מקפידין שלא גם לצורך שז ודאי יש כאן החת"ס הנ"ל. ח"ה אף שהו

דגם בדאיכא ח"ה מתירין בשעת הרחק, מותר גם בזה.

אלא דאכתי לא ברירא לי הא מילתא, להפמ"ג היכא דיש חשש מרה"ע וגם חילול ה', אם זה נכלל במש"כ שצ"ע, די"ל דע"י צירוף שני איסורים קלושים הו"ל כאיסור חמור, וגם בזה נסתפק אם אפשר להתיר משום מצוה דרבים, אבל זה פשוט דמתוך סגנון לשונו נראה דכשאין שם רק איסור א' קליש כגון חילול ה' או מרה"ע, מותר בשעת הרחק.

דעת הרב נראה כהחת"ס דכשעה"ר גדול
ליכא ח"ה

י' ונראה בדעת הרב, דע"כ נקט דבשעת הרחק אין שום חילול ה' וכסברת החת"ס, דאם נאמר דלהרב בשעת הרחק התירו חילול ה', צ"כ למה התירו דוקא חילול ה' בשעת הרחק, ואילו איסור דמרה"ע לא התירו אפילו בשעת הרחק. דמדברי הרב מוכח דדוקא במפורסם לכל בני העיר שהוא בקבלנות התיר, הא לאו הכי שיש חשש מרה"ע, וכ"ש כשאסור מדינא כגון בשכ"י וכיוצא, בכה"ג לא התירו מעולם. ולכאור' אם התירו חילול ה' בשעת הרחק, ה"ה דה"י להם להתיר גם איסור קליש של מרה"ע של ישראל. ודוחק לחלק בין האיסור חילול ה' להאיסור מרה"ע, ולומר דהאיסור חילול ה' קליש ביותר, דזה אינו מסתברא, דאדרבה חילול ה' יותר חמור בדרך כלל משאר איסורים.

ומוכח מזה לכאור', דלהרב בשעת הרחק אין כאן חילול ה' כלל, וכסברת החת"ס, ולעולם אי הוה ביה חילול ה' לא היו מתירין אף בשעת הרחק, כמו שלא

יניחו אח"כ כלל לבנות יש לצדד להקל אף בשכירות אם לא ירצה העכו"ם בקבלנות, ומצוה דרבים עדיף וצ"ע, ע"כ. הרי דצידד להקל אף בשכ"י ממש, ודלא כהרב דמפורש בדבריו דלא התירו רק במפורסם שהוא בקבלנות ולא בשכ"י [ומשום דרק בדבר שאינו אסור אף משום מרה"ע התירו בשעת הרחק, אבל מה שאסור משום מרה"ע לא התירו אף בשעת הרחק]. ומזה, דכשמפורסם שהוא בקבלנות שאין שום חשש מרה"ע אף דאיכא ח"ה, או אף באינו מפורסם שהוא בקבלנות דמ"מ אין כאן יותר מחשש של מרה"ע וח"ה דאיסורם קל שאינם איסורים מדינא, כנראה דפשיטא ליה להפמ"ג דמותר משום מצוה דרבים עדיף, ומה שנשאר בצ"ע נראה דהיינו בשכירות דאיירי ביה - ובהא מסתפק אם מתירים משום מצוה דרבים. אבל אם כל העיר מנהגם בקבלנות דליכא מרה"ע אף דאיכא כאן ח"ה, ואפילו היכא דאיכא מרה"ע וגם ח"ה, בהני אופנים לכאור' ס"ל בפשיטות דמותר בשעת הרחק. והחילוק בזה הוא דאולי אין להתיר רק איסורים של חשד ולא מה שאסור מעיקר הדין. ועכ"פ מבואר דחולק על החת"ס, וסובר דאף בדאיכא ח"ה מותר, וכנ"ל.

והנפק"מ אם ננקוט כסברת החת"ס [דהא דמתירין בשעת הרחק הוא דווקא משום דאין כאן חילול ה'], הוא היכא דודאי יש חילול ה' בבניית הביהכ"נ, וכגון דידוע להישראלים שהעכו"ם בעיר מקפידין שלא לעשות מלאכה כיום אידם גם לצורך שעת הרחק גדול, דבכה"ג כבר ודאי יש כאן חילול ה', ולא שייך סברת החת"ס הנ"ל. נמצא דלהחת"ס אסור מטעם ח"ה אף שהוא שעת הרחק, אבל להפמ"ג

להניח
ם הוא
ם ע"י
ר אלא
יתבטל
מחמת
זק אין
ז וכו'
זמג"א
הא
יהכ"נ

סברת:
גדול
נכרים
גדול,
ל ה'
גדול

דאף
ותירין
וכרח
חת"ס
חילול
ן או
מודה
זגויס
דברי
ת"ס,
מותר
וגם

ל מום
דולי
ולא

התירו בקבלנות כל היכא שיש החשש דמרה"ע.

אמנם אכתי יש לבעל דין לחלוק ולומר דמזה אין ראוי דס"ל כהחת"ס, דלעולם אף דאיכא חילול ה' התירו בשעת הדחק, ומה שלא התירו איסור מרה"ע בשעת הדחק, משום דאם השעת הדחק אינה מסלקת החילול ה', א"כ כשיש שם גם איסור מרה"ע ישנם שני איסורים קלושים, ויתכן דס"ל להרב שדינם כאיסור אחד חמור, וכנזכר לעיל סברא כזו לבאר דעת הפמ"ג, וכיון שכן אין לנו ראוי מה היא דעת הרב. ומ"מ לאמיתו של דבר נראה ממשמעות הרב דמשום מרה"ע לחודיה, [גם אם לא היה בבנין ביהכנ"ס חשש של ח"ה], ג"כ היה אסור, ועיין.

דברי האבנ"ו תמוהים, וכן תמה המנחת אלעזר

יא] נחזור לדברי החת"ס, שבשו"ת אבני נזר (או"ח סי' מ"ג) שדן על בניית ביהכ"נ בקבלנות, ומתיר מכח החת"ס (סי' נ"ט) שבזמן הזה שנתפרסם אצל הגוים שאין איסור אצלינו בשבת ע"י הגוי ממה שמחממין בית החורף אצל ישראל בשבת אזיל טעם זה, ע"כ. ודבריו לכאור' מוקשים מדברי החת"ס בסי' ס"א, דגם הוא אוסר בבנין ביהכנ"ס, וע"כ סברתו בסי' נ"ט אינה רק בבנין פרטי וכמו שחילקנו לעיל. וצ"ל דהאבנ"ו נקט כמשמעות הדברים בחת"ס סי' נ"ט שלא חילק בין בנין בית סתם לבנין בית הכנסת, ובשניהם שייך לומר דהיום נתפרסם אצל הגוים שאין איסור אצלינו בשבת ע"י הגוי ממה שמחממין בית החורף של ישראל

בשבת. ולשיטתו מוכרחים לומר דנשתנו הזמנים מימי המג"א לימי החת"ס, אף דיותר מסתבר דבזמן המג"א היו משתמשין עם גוים לכל הפחות כמו בזמן החת"ס, וצ"ע.

ומצאתי דכבר העיר על דברי האבני נזר בשו"ת מנחת אלעזר (מ"ד סי' ל"ח) מתשובה אחרת בשו"ת חת"ס, והוא בח"ו (סי' מ"ג), דהנה שם כתב החת"ס וז"ל: נידון בנין ביהכנ"ס וכו' ביום שב"ק ויו"ט ע"י פועלים נכרים וכו'. הנה לא נעלם מעין כל חי מ"ש מג"א דאפי' נימא ברבים ליכא חשדא מ"מ משום ח"ה שהגוי אינם מניחים לבנות בפרהסיא ביום אידם ואנחנו נבנה ביהכנ"ס הקדושה ביום ש"ק ויהי' ח"ה בדבר. ונראה דמג"א הוצרך לזה במלאכה אשר החל וכלה בשבת ולא יגיע הפועל ליום איד שלו, ומ"מ סובר מג"א שיש בזה ח"ה כיון שהם אינם מניחי' לבנות בפרהסיא ביום אידם, אבל בנידון שלפנינו שיגיעו יום חגם ביום ג' דח"ה והפועל יניח ביום אידו ולא יעבוד עוד ובימים קדושים שלנו פעל ועשה, היש חילול ה' גדול מזה אוי לאותה בושה ולאותה כלימה, הגוי ישבות ביומו ויעבוד ביום ש"ק שלנו, הלא נבוש ונכלם לא תהי' תורה שלימה שלנו וכו', עכ"ל החת"ס ע"ש באורך.

הרי' דלהדיא מבואר גם בתשובה זו דמודה ביטוד לדברי המג"א לאסור בנין בית הכנסת בקבלנות משום חילול ה'. ומכל זה שמעינן כמש"כ לחלק לעיל כדי ליישב דעת מרן ז"ל, דחלוק בנין ביהכ"נ מבנין בית פרטי, ודו"ק.

יישוב קו
יבן ולפי כל הא
והחת'
שהקשה בשו"ת
שהחת"ס סותר ו
דבסי' ס"א הבי'
המציא חומרא
שהרמב"ם בפיו
כ"ל) כתב כן, ע
דגם המג"א מו
נ"ט, דהחילול
בזמנו דייקא, ו
במדינות הקרים
יחממו בתינו ו
עצמו מצווה
לעשות מלאכה

לומר דבזמנינו גם בבתי כנסיות אין חילול
ה' משום סכרא זו, וזוהי כוונת החת"ס
בסי' ס"א שהמג"א עצמו המציא סכרא זו
דבתי כנסיות שאני, וכדביארנו באורך לעיל
משום דהוי דבר של רבים דשייך בו חילול
ה' אף בזמנינו.

נמצא, דאף שכבר כתב הרמב"ם שיש
חילול ה', זהו רק בזמנו דייקא,
ולא בזמנינו [פירוש בימי המג"א] דידוע
לעכו"ם שרק אנו מצוין לשבות בגופנו
והאמירה לעכו"ם מותרת. אמנם גם
בזמנינו דלא שייך הח"ה שכתב הרמב"ם
וכדברי החת"ס בסי' נ"ט, המציא המג"א
מעצמו דכ"ז רק בבית פרטי אבל בבתי
כנסיות והדומה להן שייך חילול ה'. ויעוין
שם במהר"ם שיק שכתב כעין דברינו.

יישוב קושיית המהר"ם שיק
יבן ולפי כל האמור בביאור שיטת המג"א
והחת"ס, נראה ליישב מה
שהקשה בשו"ת מהר"ם שיי"ק (סי' ק')
שהחת"ס סותר עצמו מסי' ס"א לסי' נ"ט,
רבסי' ס"א הביא החת"ס שהמג"א עצמו
המציא חומרא זו, ובסי' נ"ט כתב
שהרמב"ם בפ"י המשנה סופ"ק דע"ז (דף
כ"ב) כתב כן, ע"כ. ולפענ"ד הדבר פשוט
דגם המג"א מודה לסברת החת"ס בסי'
נ"ט, דהחילול ה' שכתב הרמב"ם הי'
בזמנו דייקא, ולא בזמנינו שאנחנו דרים
במדינות הקרים מאוד וצריכין שהעכו"ם
יחממו בתינו והם מבינים שרק הישראל
עצמו מצווה על השביתה אבל יכול
לעשות מלאכה על ידם. לכן הי' מקום

דנשתנו
ס', אף
שתמשין
זחת"ס,

בני נזר
ס"ד סי'
והוא
החת"ס
שב"ק
נה לא
נימא
ח"ה
א ביום
ה ביום
דמג"א

וכלה
שלו,
ן שהם
אידם,
ז ביום
ז' ולא
פעל
לאותה
ביומו
ונכלם
עכ"ל

בה זו
לאסור
ול ה'.
יל כדי
זיהכ"נ

מ איתא בירושלמי פ"ק דשבת [ה' ס'] תניא
 אומנים עכ"ם שהיו עושים עם
 ישראל [נעדי ישראל], בתוך ביתו של ישראל
 אסור, ובתוך בתיהן מותר. אמר רבי שמעון בן
 אלעזר במה דברים אמורים בקיבולת, אבל
 בשכיר יום אסור. במה דברים אמורים בתלוש,
 אבל במחובר אסור. ובעיר אחרת בין כך ובין
 כך מותר, מהו בין כך ובין כך, בין בתלוש ובין
 במחובר ובלבד בקיבולת, והלכה כרבי שמעון
 בן אלעזר. עכ"ל הירושלמי. ולמדנו מזה
 דבביתו של ישראל בכל עניין אסור, וכן
 בשכירי יום אסור בכל עניין, וכבר בארנו זה
 (פ"ט). ועוד למדנו דבעסק מחובר אפילו
 המלאכת תלוש אסור, שהרי אוסר במחובר אף
 בתוך בתיהן ואיך שייך זה, אלא ודאי כגון
 שמתקן הקורות או הדלתות והחלונות ומתקן
 האיניו יהודי לעשותן בבית הישראל, וזהו
 שכתבו הטור והשו"ע סעיף ב' דלפסול האבנים ב
 ולתקן הקורות אפילו בביתו של האיניו יהודי
 אסור כיון דלצורך מחובר הוא, ואם עשו כן לא
 ישקעם בבניין. עכ"ל. והטעם שהחמירו בזה
 הרבה, דאל"כ יקילו בזה הרבה ויניחו לבנות
 הבניין עצמו, דאצל בני אדם אין הפרש בין זה
 לזה. ודווקא כשהקורות והאבנים הם מיוחדים
 רק לבניין זה, אבל אם הקבלן מתקן קורות
 ואבנים וכיוצא בהם ובידו עדיין לתתם בבניין
 אחר, אע"פ שנתנם בבניין זה מותר שהרי עדיין
 אין שם הישראל עליו מפורשו [נערי משונה סק"ו
 נסס דגול מרצנה (פ"ט)]. וזה שפסקו שגם בדיעבד
 אסור, הסכימו מפרשי הטור והשו"ע נ"מ (פ"ט) ב
 וע"ז (סק"ה) ומג"א סק"ן דבקבלנות יש לסמוך
 בדיעבד על דעת ר"ת ואין לאסור בדיעבד. ונ"ל
 דאם הודיעו לו מבעלי הוראה שאסור לעשות
 כן ולא שמע בקולם, דאז גם בדיעבד אסור:

י וזה שאומר הירושלמי דבעיר אחרת גם
 במחובר מותר, יש מי שפירש דקאי

ו ואם היה הבנין חוץ לתחום העיר וגם אין עיר
 אחרת בתוך תחומו של מקום שעושים בו
 מלאכה, מותר, שהרי אין כאן חשד. ואפילו
 אם רק יש ישראל יחידי הדר בתוך התחום
 של המלאכה אסור, כמו שהחמירו בתוך
 התחום אף שרחוק מהעיר ולא שכיח שילכו
 הרבה אנשים שמה, ולענין נדרים אין התחום
 בכלל העיר כמ"ש ביו"ד סימן רי"ז (פ"ט),
 ומ"מ בשבת החמירו מפני חשש יחיד שילך
 שמה ויראה, והכי נמי כשדר ישראל יחידי
 בתוך התחום של המלאכה אסור מטעם זה.
 אבל חוץ לתחום אפילו פסיעה אחת מותר,
 ואע"ג שהעומדים בתוך התחום יכולים לראות
 לא החמירו בזה ולא פלוג רבנן. ולקמן סי'
 תקל"ז (פ"ט) יתבאר באינו יהודי שמכניס זבל
 לשדה ישראל ועושה כן מעצמו ואינו נותן
 לו שכר בעד זה א"צ למחות בידו כיון שאין
 זה מלאכה גמורה, אבל במלאכה גמורה
 אפילו בכה"ג מחוייב למחות בידו:

ח ודע שיש מי שרצה לחפש היתר בבנייני בית
 הכנסת ובית המדרש בשעת הדחק לבנות
 בקיבולת בשבת מטעם דברבים ליכא חשדא,
 וחלילה לומר כן, דאטו הרבים שוכרים
 הבעלי מלאכות הלא הממונה בעצמו שוכרם.
 ועוד דסברא זו לא אמרינן אלא ביו"ד סימן
 קמ"א (פס"ט ס"ף ה) לענין צורות הבולטות
 העומדת גלוי בפני רבים שיש בזה חשש
 עבודה כוכבים, אבל בדבר שאין האיסור
 ידוע לכל ואינו בגילוי אולי לא אמרינן סברא
 זו. ועוד דאין לך חילול שם שמים יותר מזה
 נגד האומות שנגיח לעשות בניינים בשבת
 קדשו. [עין מג"א סק"ס דדבר נקיון הזנל מהמזונות
 פ"ט, וכו' וכו' שהישראלים ישכרום לנקות הרחוב
 בשבת ודאי אסור, אמנם אם שר העיר שוכרם אפילו
 על חשבון הישראלים מותר, דהמלאכה הוא על פי
 סקודם שר העיר ושמו נקרא על זה:]

פסקי משנה ברורה

מפורסם לכל שהוא בקבלנות. [ו] כמשנ"ב (סק"ה) כתב
 בשם הרדב"ז דאם היה העכ"ם מסתת אותם בשבת סמוך
 לבנין, אין נכון הדבר משום מראית העין שלא יאמרו
 שכירו הוא.

לסמוך על המקילים במקום הפסד, ולענין בנין בית צ"ע
 למעשה. [ו] כמשנ"ב (סק"ה): ומ"מ כתבו כמה אחרונים דאם
 יש חשש ח"ו שיחבטל הבנין בית הכנסת לגמרי, מותר
 להניח לאינו יהודי לבנותו כשהוא בקבלנות, ובלבד שיהיה